Ára: 200 FORINT

75. évf. 10. szám 2020. június 1.
Sziván 9. 5780

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Adományok az egyházi fenntartású kórházaknak az ápolók világnapján

Az Assisi Szent Ferenc Leányai Kongregáció által működtetett Budapesti Szent Ferenc Kórház udvarán a társadalom összefogását jelképező, az egyházi kórházak járványügyi védekezését segítő adományokat adtak át.

Maszkokat, Béres Cseppeket és fertőtlenítőszereket adományozott egyházi kórházaknak és bentlakásos intézményeknek a Johnson & Johnson, a Béres Gyógyszergyár Zrt. és a Román Nemzetiségi Önkormányzat. Az adományokat most is, ahogy a veszélyhelyzet kihirdetése óta a felajánlásokat folyamatosan, a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanács (NHKT) keretében együttműködő egyházi karitatív szervezetek juttatják el az érintetteknek.

Az eseményen az adományozó vállalatok és segélyszervezetek, valamint az egyházi fenntartású kórházak képviselői mellett részt vett **Herczegh Anita,** Áder János köztársasági elnök felesége és **Soltész Miklós,** a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára, a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanács elnöke is.

Herczegh Anita emlékeztetett, hogy május 12-e az ápolók világnapja, és ez a nap különösen indokolja, hogy köszönetet és hálát mondjunk a betegeket gondozóknak; nekik szól a Sándor-palota ablakába kihelyezett piros szív is.

Soltész Miklós hangsúlyozta, hogy nagyon fontos az egyházi fenntartású kórházak támogatása is, hiszen most azokban és a bentlakásos szociális intézményekben nagyon intenzív feladatellátás valósul meg, és sokkal nagyobb teher és felelősség hárul rájuk. Az NHKT döntése alapján ezért a maszkokat ezúttal négy budapesti egyházi kórház (Budapesti Szent Ferenc Kórház, Bethesda Gyermekkórház, Budai Irgalmasrendi Kórház és Mazsihisz Szeretetkórház – melyet Heisler András, a Mazsihisz elnöke képviselt), az immunerősítő cseppeket és fertőtlenítőszereket pedig bentlakásos intézmények kapják országszerte; az adományok eljuttatásában a karitatív szervezetek segítenek.

Béres József, a Béres Gyógyszergyár Zrt. elnöke 5000 üveg Béres Cseppet ajánlott fel az ellátottak és ápolók immunrendszerének erősítése érdekében. **Varga Beáta,** a Johnson & Johnson kormányzati kapcsolatokért felelős igazgatója emlékeztetett arra, hogy a cégcsoport a koronavírus-járvány idején az elmúlt hetekben 21 millió forint értékű gyógyszert és higiéniai termékeket adományozott. Ezúttal 3000 dupla rétegű, fertőtleníthető orvosi vászonból készült szájmaszkot adtak át.

Toldy-Schedel Emil, a Szent Ferenc Kórház főigazgatója az adományokat megköszönve elmondta: olyan segítség érkezett, amire különösen nagy szükség van a megnövekedett feladatellátás miatt. A főigazgató megemlítette, hogy a hazai egyházi fenntartású kórházak közössége úgy döntött, közös ápolóképzést indít.

Kozma Imre, a Budai Irgalmasrendi Kórházat fenntartó Betegápoló Irgalmasrend magyarországi delegátusa és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat elnöke a felelősség fontosságát emelte ki: a mai adományozók közösséget vállalnak a felelősségben, ahogy az adományban részesülő intézmények is a felelősségvállalás alapján jöttek létre.

Az esemény végén a Katolikus Karitász igazgatója, **Écsy Gábor** további adományokat adott át a kórháznak 750.000 forint értékben. 140 liter felületfertőtlenítő, 50 liter alkoholos kézfertőtlenítő, 1000 darab maszk, 1000 darab gumikesztyű mellett ellátást segítő élelmiszereket is adományozott a szervezet saját forrásból a kórháznak.

A Karitász a vírus megjelenése óta rendszeresen támogat bentlakásos szociális intézményeket, kórházakat, több alkalommal szállított már a betegek és a dolgozók ellátását segítő eszközöket, vitaminokat a Szent Ferenc Kórháznak is.

(Forrás: Katolikus Karitász)

Magyar Kurír

Egy évszázada Sanremóban

Sanremo, ez a szép olasz tengerparti üdülővároska mint a dalfesztiválok, autó- és vitorlásversenyek színhelye ismerős a hírek olvasói, nézői számára. Pedig számunkra különösen érdekes történelmi nevezetessége is van. 1920 áprilisában az olaszországi Sanremóban volt a Szövetséges Legfelsőbb Tanács – amelyben a háborút nyert antanthatalmak és Japán foglaltak helyet – nemzetközi ülése. Konferenciájuk témája a háborút vesztett Törökország birtokainak felosztása volt, amelyek nagyobb részét Anglia és Franciaország kapta ún. mandátumok formájában.

A tanácskozás előkészítésében sok cél és szempont keresztezte egymást. A két nagyhatalom egyaránt minél nagyobb befolyási övezetet akart megszerezni, különös tekintettel a nemrég felfedezett fontos nyersanyagforrásra, az olajra. A terület többségi lakói, az arabok önálló államot reméltek az angolok melletti első világháborús felkelésük jutalmaként. És megjelent újabb igény, egy olyan csoport, amely nem rendelkezett sem állammal, sem önálló hadsereggel, és csak törpe kisebbség volt az általuk kért területen: a cionisták képviselte zsidóság.

Hogy tudták érvényesíteni érdekeiket az egyes felek? Legjobb helyzetben a győztes országok voltak, Törökország területének háromnegyedét igényelték. Anglia az általa létrehozott Irakot és Palesztinát (amely a mai Jordániát is magában foglalta) kérte – és kapta... Franciaország Szíriát igényelte némi török országrészekkel, nagy része az övé is lett, miután leverte a lakosság felkelését. Bonyolultabb volt az arabok helyzete, nekik ugyanis egy nagy birodalmat ígértek, a középkorban létezett kalifátus mintájára. Husszein király, a sivatagi törzsfő és fia, Fejszál emír ennek lettek volna uralkodói Damaszkusz, illetve Bagdad fővárossal.

Végül a zsidó szervezeteknek is voltak igényeik Palesztinára mint az 1917 novemberében a Balfour-deklaráció által ígért „zsidó nemzeti otthonra” és az angol hadseregben harcoló Zsidó Légió érdemei elismeréseképpen. Érdekes említeni, hogy ekkoriban (sajnos rövid ideig) az arab vezetés hajlandó volt a tervezett nagy arab állam mellett egy kis zsidó államot elismerni. Husszein király ezt írta a zsidó bevándorlásról: „Minden különbözőség ellenére ez az ország eredeti fiai számára szent és szeretett haza.” Fia, Fejszál emír 1919. január 3-án mint a párizsi békekonferencia arab küldöttségének vezetője és Chájim Weizmann, a Cionista Világszövetség megbízottja egyezményt írtak alá Akabában, amely jóváhagyta a Balfour-nyilatkozatot és elismerte Palesztinát mint külön zsidó területi egységet, amellyel a leendő arab állam diplomáciai kapcsolatot fog létesíteni. Ezek az elvek érvényesültek is a Sanremóban 1920. április 25-én kibocsátott határozatban, amely lényegében tartalmazza a Balfour-nyilatkozatot, és végrehajtására Angliát kéri fel a mandátumként rábízott Palesztinában. Ez megjelent az augusztusban Sèvres-ben a törökökkel aláírt békében, sőt két évvel később az azt helyesbítő lausanne-i szerződésben is. Tehát a zsidóság addigi reménységét hivatalos nemzetközi egyezmények dokumentálták, Netanjahu miniszterelnök szavai szerint „elismerték a zsidó nép önrendelkezési jogát”.

Mi volt a helyzet a létrehozandó zsidó állam területén? Sajnos az arab nemzeti mozgalom hatására a helyi arab lakosság egy része – amely csalódott volt a független birodalom helyett angol vagy francia függőségű kisebb országok kialakításáért – a mindössze 80.000 fős zsidó kisebbség ellen fordult. Megfeledkeztek az előző évben még hangoztatott „faji rokonságról és ősi kötelékről”. 1920 peszáchján Jeruzsálemben véres zavargásokat rendeztek, amelyek ellen a brit katonaság nem lépett fel kellő erővel. Amikor Zsabotinszki a Zsidó Légió tagjaival megpróbálta védeni a zsidó lakosokat, 15 évi kényszermunkára ítélték!

Ádár 11-én az északi Tel Cháj települést is megtámadták, itt esett el Joszéf Trumpeldor, aki az orosz hadsereg tisztjéből lett a cionista mozgalom hőse. A következő években is folytatódtak a pogromok, 1921. május 1-jén Jaffában a felvonuló zsidó munkásokat támadták meg, meggyilkolva Joszéf Brennert, a palesztinai új zsidó irodalom és újságírás vezéralakját. Ezek a fejlemények közrejátszottak abban, hogy 1922-ben a palesztinai brit mandátum nagyobb, keleti részéből megalakították a Transzjordániai Emirátust, a mai Jordán Királyság elődjét. A Népszövetség 1922. július 24-én 55 tagállam által aláírt nyilatkozatában elismerte a zsidó nép Palesztinával való történelmi kapcsolatán alapuló jogát nemzeti otthona újjáépítésére.

És a bevándorlók százezreinek jóvoltából negyedszázad múlva megszületett Izrael Állama!

Róbert Péter

Százezer apró kék kő világít Hollandia új emlékművében

Felavatták azt az új emlékművet Rotterdamban, amely az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításának 75. évfordulója alkalmából a holland holokausztáldozatok előtt tiszteleg. Az alkotás 104 ezer fénykibocsátó kőből áll, amelyet a várost átszelő Maas folyó partján helyeztek el – közli az MTI.

Daan Roosegaarde, az emlékmű alkotója elmondta, hogy Levenslicht (Az élet fénye) című művének ötletét abból a zsidó szokásból merítette, hogy a halottak sírján vagy a sír mellett egy követ helyeznek el.

Az emlékmű minden köve egy holokausztáldozatot jelképez, és ultraviola fényben világít.

Gerdi Verbeet, a május 4-re és 5-re tervezett hollandiai országos megemlékezések főszervezője kiemelte, hogy az emlékművel minden olyan holland polgár előtt tisztelegni akartak, akit elhurcoltak otthonából, deportáltak és meggyilkoltak a nácik.

Nem ünnepelhetjük a felszabadulás 75. évfordulóját anélkül, hogy felidéznénk azok emlékét, akik nem érték meg a felszabadulást – hangsúlyozta Verbeet.

A köveket, amelyek a sötétben fényesen pulzálnak, január 22. és február 2. között országszerte kiállították. A világ vezetői és a holokauszttúlélők január 27-én emlékeznek meg Auschwitzban a haláltábor felszabadulásának 75. évfordulójáról.

Travelo

Náci napló került méltó helyre

Új otthonra talált a hírhedt náci ideológusnak, Alfred Rosenbergnek rég elveszettnek hitt, 425 kézzel írt oldalból álló naplója. A dokumentum Washingtonban, az Amerikai Holokauszt Emlékmúzeumban tekinthető meg. (A naplóból a múzeum honlapján láthatók beszkennelt oldalak.)

Az, hogy létezik a könyv, régóta ismeretes volt. Már a nürnbergi perben is bizonyítékul használták – többek között ez vezetett Rosenberg elítéléséhez és kivégzéséhez. A tárgyalás végén az ügyész, Robert Kempner az USA-ba vitte az oldalakat, ám a napló valamikor az 1990-es években eltűnt, épp mielőtt kiállíthatták volna a holokausztmúzeumban. A napló később Herbert Richardsonnál, Kempner titkáránál bukkant fel.

Egy kiterjedt vizsgálat csúcspontját jelentette, hogy megtalálták – a vizsgálatot az amerikai bevándorlási és vámhivatal végezte, melynek feladatai közé tartozik az elveszett vagy ellopott kulturális javak felkutatása. A naplót hivatalosan is átadták a múzeumnak.

Sara Bloomfield múzeumigazgató reméli, a dokumentum hozzájárul, hogy megértsük a náci eszmék erejét és természetét, és persze katasztrofális következményeit. A múzeum egyik kutatója ugyan-akkor elmondta, senki ne várjon megrázó kinyilatkoztatásokat, mert a dokumentum egy soksok darabból álló hatalmas kirakós, amit még össze kell rakni.

(Forrás: HuffPost)

könyvesblog

Nyolcszázan imádkoztunk együtt

Határon innen és túl, együtt volt a magyar neológia: hálásan köszönjük Verő Tominak és Bán Lindának, a Verő házaspárnak, Nógrádi Gergő főkántornak, aki az egész Kárpát-medencének, Amerika, Izrael magyar, neológ zsidóinak énekelt úgy, ahogy csak ő tud, és mindenkinek, aki ott volt.

Aki bejelentkezett Zoomon, követte az élő közvetítést a Facebookon, aki beszélt, énekelt, imádkozott. Úgy voltunk együtt, ahogy még sosem, éppen most, amikor a legnagyobb szükségünk volt erre: egy nép, egy szív. Magyar zsidónak lenni, kiderült, nem múlik el, hiába évtizedek, nemzedékek, földrészek. Nincs távolság, és a nehéz időkben mind egymásra találunk, hogy dicsérjük a Seregek Urát.

Köszönjük, magyar zsidóság, köszönjük neológia, köszönjük, **Verő Tomi** főrabbi úr, köszönjük, **Linda,** köszönjük, **Gergő**, köszönjük, **Kökényesi Gábor, Lantai Dávid,** hogy ilyen magas minőségben őrizhetjük ezt meg.

Az évezred legnagyobb közös imádkozását, 800 embert, ahogyan közösen dicsérik az Urat, énekelnek héberül és szólnak magyarul Komáromtól Szegedig és Szabadkáig, Jeruzsálemtől Philadelphiáig, Kolozsvártól Beregszászig.

Köszönjük szépen Nektek, együtt maradunk, találkozunk, nem engedjük el egymás kezét a vírus után sem.

Jó hetet, magyar neológia!

Zsidónak lenni jó!

9 770133 350099 20010

Hatvan éve rabolta el Adolf Eichmannt az izraeli titkosszolgálat

Hatvan éve, 1960. május 11-én rabolta el és vitte illegálisan Argentínából Izraelbe a zsidó állam titkosszolgálata Adolf Eichmannt, aki a náci Harmadik Birodalom „fő hóhéraként" irányította az európai zsidóság megsemmisítését, a magyar zsidóság deportálását. Eichmann 1906. március 19-én Solingenben született, de az ausztriai Linzben nőtt fel.

Az osztrák náci pártba és az SS-be 1932-ben lépett be. 1933-ban, ausztriai munkájának elvesztése után visszatért Németországba, ahol rövid ideig a dachaui koncentrációs tábor őrségében szolgált. 1934-től a náci titkosszolgálat, az SD „zsidóügyi szakértője" lett, s megtanult héberül. Gyorsan emelkedett a náci hierarchiában, 1937-ben ő vizsgálta a zsidók tömeges kivándorlásának esélyét Palesztinába.

Az 1938-as Anschluss, Ausztria bekebelezése után ő „tisztította meg" Bécset a zsidóktól, 1939-ben már az SD zsidóügyi részlegének parancsnoka volt. Az alapvető döntések meghozatalában nem vett részt, de azok végrehajtásában lelkesen és precízen vállalt szerepet.

A második világháború kitörése után a lengyel zsidók (és cigányok) gettóba zsúfolása és deportálása lett a feladata, Nyugat-Európa lerohanását követően hatékonyan szervezte az ottani zsidóság jogfosztását, kirablását és deportálását.

A zsidókérdés „végső megoldásáról" döntő, azaz a népirtást a hivatalos politika rangjára emelő 1942. január 20-i wannseei tanácskozáson ő vezette a jegyzőkönyvet. Ettől kezdve Berlinből irányította a leigázott országokban megmaradt zsidóság azonosítását, összegyűjtését és megsemmisítő táborokba szállítását. Magyarország 1944. március 19-i német megszállása után Budapestre utazott, irányításával, a magyar csendőrség közreműködésével 437 ezer zsidót deportáltak, közülük a becslések szerint 360-390 ezret megöltek. A nyilas hatalomátvétel után ő javasolta a gyalogos halálmenetek indítását Bécs felé. A szovjet csapatok elől Ausztriába menekült. A háború végén amerikai fogságba került, de Otto Eckmann névre szóló hamis papírokkal sikerült elkerülnie a lelepleződést, és 1946-ban megszökött.

Évekig egy német falucskában bujkált, majd 1950-ben Ricardo Klement álnéven földalatti náci szervezetek és egy osztrák főpap segítségével, vöröskeresztes útlevéllel Argentínába menekült, ahová követte családja is. Eichmann, azaz most már Klement Buenos Aires környékén végzett alkalmi munkából élt, volt technikus és nyúltenyésztő, végül a Daimler-Benz gyárában lett művezető. 1956 végén több hónapig beszélt a holland kollaboráns Willem Sassennek a zsidó népirtásban játszott szerepéről, az interjúk egy része meg is jelent az amerikai Life magazinban. (2006-ban nyilvánosságra került titkos iratok szerint Eichmann hollétéről tudott az amerikai és a nyugatnémet titkosszolgálat is, de mivel információkkal rendelkezett a volt nácikkal fenntartott kapcsolataikról, nem tettek elfogása érdekében semmit.)

A nácivadász Simon Wiesenthal 1953-ban értesült arról, hogy Eichmannt Buenos Airesben látták. 1956-ban ezt egy Argentínába emigrált német zsidó is megerősítette.

Az izraeli titkosszolgálat, a Moszad 1960-ban küldte ügynökeit Buenos Airesbe, akik felismerték Eichmann feleségét, majd lesből készült fotók s egy házassági évfordulós virágcsokor nyomán őt is azonosították. Mivel Argentína rendre megtagadta a náci bűnösök kiadatását, David Ben Gurion izraeli kormányfő úgy döntött, Eichmannt el kell fogni és Izraelbe kell szállítani. A nyolcfős kommandó hetekig tanulmányozta célpontja napirendjét, szokásait, majd kidolgozták tervüket és megtették az előkészületeket. 1960. május 11-én egyikük a háza közelében megszólította a busszal hazaérkező Eichmannt, aki gyanút fogott és menekülni próbált, de lebirkózták és egy autóba tuszkolták. Kilenc napig egy biztonságos házban vallatták, megerősítették személyazonosságát, és megpróbáltak információt szerezni tőle az auschwitzi haláltábor orvosa, Josef Mengele hollétéről. Az elkábított Eichmannt május 20-án légikísérőnek öltöztetve az El Al gépén Izraelbe csempészték. A világszenzációnak számító hírt Ben Gurion május 22-én jelentette be a Kneszetben. Argentínában antiszemita tüntetések robbantak ki, a Buenos Aires-i kormány az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé citálta Izraelt, amely később elismerte, hogy megsértették Argentína szuverenitását.

A holokauszt egyik fő felelősét a diplomáciai vihar elcsitulta után, 1961. április 11-én állították bíróság elé. A világon először televízió által is közvetített, igen alapos eljárás során nemcsak Eichmannt akarták elítélni, hanem fel kívánták tárni a népirtó náci politika ideológiai alapjait, mechanizmusát.

A bíróság Eichmannt december 15-én mind a 15 vádpontban, így a zsidó nép és az emberiesség elleni, továbbá háborús bűnökben és háborús bűnös szervezetek tagságában is bűnösnek találta, és halálra ítélte. Egyben azt is kimondták: védekezésével szemben nem pusztán parancsot teljesített, hanem teljes szívével hitt a náci ügyben. Az ítéletet másodfokon 1962. május 29-én hagyták jóvá, Eichmannt két nappal később, kegyelmi kérvényének elutasítása után felakasztották, hamvait a tengerbe szórták. (A zsidó állam történetében ő az egyetlen, akit kivégeztek.) A médiában folyamatos nyilvánosságot kapó perének hatására tudatosult a közvéleményben a holokauszt ténye. Ezt követően háborús bűnösök százai ellen indítottak eljárásokat világszerte, a népirtásról könyvek, visszaemlékezések jelentek meg.

A tárgyaláson jelen lévő filozófus, Hannah Arendt Eichmann bíróság előtti viselkedése nyomán alkotta meg „a gonosz banalitása" fogalmát: egy jellegtelen, sem bűntudatot, sem együttérzést nem mutató ember tárgyilagosan beszélt milliók kiirtásáról, elveszítve a képességet a jó és a rossz megkülönböztetésére.

(*MTI Sajtóadatbank*)

Zsidó sírkövek kerültek a prágai útburkolatba

A mostani nagyszabású útfelújítás kezdetén Prága központjában több tucat olyan burkolókövet találtak, amelyeket zsidó sírkövekből faragtak. A legendás Vencel térről előkerült kockakövek bizonyítják azt, amit korábban mendemondának tartottak: beigazolódott, hogy a kommunista rendszer idején útépítés céljából fosztogattak zsinagógákat és zsidó temetőket.

Chaim Kocí rabbi, a prágai rabbinátus főtisztviselője ott volt, amikor a munkások olyan kockaköveket emeltek ki a burkolatból, amelyeken héber írás, Dávid-csillagos díszítés vagy egy elhunyt halálának időpontja volt olvasható. Más kövekről ezeket láthatóan csiszolással távolították el.

A zsidó vezetők üdvözölték a leleteket, mert azok bizonyították a régóta keringő feltételezést, hogy a több mint négy évtizedes kommunista rezsim idején zsidó sírköveket is használtak a Vencel tér burkolásához, amikor azt gyalogos övezetté alakították át az 1980-as években. **Mihail Gorbacsov** 1987-ben tett itt sétát.

A kérdést a nyilvánosság előtt először **Leo Pavlat**, a prágai zsidó múzeum igazgatója vetette föl, aki emlékeztetett arra, hogy korábban már találtak két hasonló kockakövet. A városi tanács engedélyt adott, hogy a zsidó közösség képviselői jelen legyenek a helyszínen a mostani felújítás megkezdésénél.

„Győzelemnek érezzük ezt, mert kiderült, hogy nem csupán mendemonda az egész. Kiderült az igazság" – nyilatkozta Kocí, aki ott volt a feltárás idején. „Szomorú történelmi ténnyel állunk szemben. Olyanok sírköveit láttuk, akiket akár száz évvel ezelőtt temethettek el."

A halottak neveit nem sikerülhet megállapítani, mivel a sírköveket összetörték. Az egyiken 1877 áll a halálozás dátumaként, a legújabb az 1970-es évekből származik.

Úgy tűnik, hogy a kövek különböző temetőkből származnak. A Zizkov kerületi régi temetőt megszentségtelenítették, amikor helyén közparkot alakítottak ki, majd hatalmas tévétornyot emeltek.

Csehszlovákiában 1948 után a zsinagógák és temetők enyészetnek indultak, mert a kommunista rezsim erősen vallásellenes volt, és különösen ellenséges volt a judaizmussal szemben.

Frantisek Bányai, a prágai zsidó közösség elnöke felháborodását fejezte ki. „A jelenlegi Cseh Köztársaság területén több zsinagóga pusztult el a kommunista rendszer idején, mint a náci megszállás alatt. Az antijudaizmus a hivatalos politika része volt. A zsidó képviseletek a titkosrendőrség ellenőrzése alatt álltak. Zsidónak lenni semmiképpen sem volt előnyös – de ugyanez állt a keresztény hitűekre is" – mondta Bányai.

Egy feledhetetlen tanú: Hirschler Borbála

2020. május 4-én elment közülünk Alt (szül. Hirschler) Borbála (1922–2020), Bori néni 97 éves korában. Nagy űrt hagyott maga után. 2013-ban ismertem meg őt, az Új Életben közzétett felhívásra reagált. **Született csepregiként jelentkezett az Elfeledett soproniak kiállításra, családjának tragikus történetével.** Emlékszem kedves hangjára, amint 90 évesen lelkesen igazolta, hogy ő is Sopron vármegye szülötte. Aztán felutaztam Budapestre, és személyesen is találkoztunk a lakásán.

A gyermekkori boldog évek

Minden alkalommal, **ha szóba került Csepreg, honvággyal mesélt** a vendéglőjükről, a rokonokról, barátokról, boldog gyermekkori emlékeiről.

Édesapja, Hirschler József (Csepreg, 1884 – Auschwitz, Lengyelország, 1944) vezette a nagypapa, Hirschler Salamon vendéglőjét. 1920-ban feleségül vette **Fehérvári Sarolttát** (Szombathely, 1888 – Auschwitz, Lengyelország, 1944), Fehérvári Adolf és Hirschler Eleonóra lányát. Három gyermekük született: Sándor (aki egy hónapos korában meghalt), Borbála 1922-ben és Judit 1929-ben.

Házuk, vendéglőjük a községházával és a Szt. Miklós-templommal szemben állt, míg a zsinagóga a templom mögötti Fehér (ma Jókai) utcában működött. **Borbála visszaemlékezései szerint házuk előtt, a „Promenádon" tartották az országos vásárokat és a heti piacot.** Az országos vásárok a gyermekek számára nagynagy ünnepet jelentettek, tele árusokkal, gyönyörű holmikkal, törökmézessel.

A Hirschler család 1941-ben: Sarolta, Borbála, Judit és József

A csepregi gettó

1939-ben, a **második zsidótörvény** megjelenése után nyilas fiatalok beverték Hirschler József vendéglője ajtajának üvegét. A csendőrség megtalálta ugyan a tetteseket, mégsem vonták őket felelősségre. 1940-ben a zsidó tulajdonosok kénytelenek voltak szőlőjüket és egyéb földjeiket, majd a vendéglőjüket is átengedni a községnek, melynek elöljárósága új tulajdonosokat vagy bérlőket jelölt ki. Hirschler József – hogy családját továbbra is el tudja látni – napszámos lett.

A csepregi zsidó családokat 1944. április 28-án összeírták, majd május 12-ig a Fehér utcai gettóba gyűjtötték, a járás többi településéről odahurcolt sorstársaikkal együtt. Hirschleréknek egy szobán kellett megosztozniuk egy mesterházi és egy cséri családdal: összesen tizenhét személy volt bezsúfolva a helyiségbe. Innen Borbála a Járási Adóhivatal vezetőjéhez, Laurits Károlyhoz járt ki délelőttönként házimunkát végezni, akinek zsidó feleségét szintén a gettóba hurcolták. (Károly keresztény vallású volt, Borbálán keresztül tudott üzeneteket váltani feleségével.)

A járási főszolgabíró, Farkas Károly édesanyja szintén igyekezett minden délutánra munkát találni az ifjú varrónőnek, hogy Borbálának minél kevesebb időt kelljen a gettóban töltenie. **(Borbála egyszer említette, hogy a csepregi családoknak övele varratták meg a sárga csillagokat. Nagyon utálta ezt csinálni.)** Június közepén elrendelték a gettókban levő izraeliták elszállítását a Sopronban kialakított gyűjtőtáborba. Innen deportálták őket 1944. július 5-én Auschwitzba.

Auschwitz, Bréma, Bergen-Belsen

Megérkezésük után Józsefet és Saroltát azonnal a gázkamrába terelték. Judit ekkor még nem töltötte be a 16. életévét, így a szelekciót követően az SS-ek őt is a halálba küldték. **Borbála hiába mondta húgának, hogy mondja azt, ő már elmúlt 16 éves, és akkor együtt maradnak, sajnos erre a kegyes hazugságra ortodox zsidó szellemben nevelt húga nem volt hajlandó.**

Borbálát néhány héttel később Auschwitzból a németországi Brémába szállították, ahol a romeltakarításban vett részt. Járt dolgozni cementgyárba, építési elemeket zsaluzott, majd egy építőbrigádba kerülve házakat épített a közeli faluban. 1945 márciusában a foglyokat a lágerben ismét összegyűjtötték, ezúttal nyitott vagonokba rakták: olyanokba, amelyekben követ, bazaltot, fát szoktak szállítani. A több napig tartó út s a rettenetesen hideg éjszakák után Bergen-Belsenbe érkeztek, itt érte Borbálát később a felszabadulás. **Ekkorra állapota már olyannyira legyengült, hogy a kapott ételt nem tudta elfogyasztani.**

A kórházzá átalakított katonai laktanyában ápolták egy ideig, ahonnan a Svéd Vöröskereszt segítségével Lübecken és Malmőn át a Loka Brunn-i üdülőbe került gyógykezelésre. Itt még sokáig várta a hozzátartozóiról szóló jó híreket, ám hiába: közvetlen családtagjai közül senki sem jelentkezett. **Elveszítette édesapját, édesanyját, kishúgát, és élete ifjúkori szerelmét, Cziffer Károlyt (1920–1943).**

Újrakezdés Magyarországon

1946 januárjában Borbála varrónőként kezdett el dolgozni Lotorpban, egy ruhagyárban. **Pár év múlva azonban úgy döntött, visszaköltözik Magyarországra.** Remélte, hogy a szülői házban nyugalomra talál, de álmai hamarosan szertefoszlottak. Mivel sem otthona, sem anyagi lehetősége nem volt (Svédországból nem hozhatott ki pénzt magával), egyetlen kiútnak a férjhez menést találta. Így kötött házasságot Reiner Lajossal, akit még munkaszolgálatosként ismert meg Csepregen. **Habár nagy fájdalommal mesélt a második világháborúban átélt szenvedéseiről, megaláztatásairól, mégis sugárzott belőle az élni akarás, az élet szeretete.**

Emlékeim Róla

Kutatónapokon, amikor Budapestre utaztam, többnyire meglátogattam a nap végén. Tudta, hogy aznap kevés időm volt étkezni, meleg étellel várt. Mintha édesanyám lett volna. Családjának történetén túl számos korabeli, unikális dokumentummal, családi tárgyakkal gazdagította az Elfeledett soproniak kiállítás anyagát. **Hiteles TANÚ volt, a második világháború embertelen eseményeinek szemtanúja és elszenvedője. De mégis sugárzott belőle a szeretet, a kedvesség, az emberség.** Az élet nagy ajándéka, hogy megismerhettem. Soha nem felejtem. **Legyen áldott az emléke!**

Dr. Tárkányi Sándor építész, az Elfeledett soproniak kiállítás kurátora

Kávé mellé – Klein Judit

Kávé mellé sorozatomban a magyar zsidó közélet ismertebb személyiségeivel készítek interjút. Az első részben Klein Judit énekesnővel, a Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola tanárával beszélgettem, ennek rövid verziója olvasható a cikkben.

– Judit, van-e összefüggés a tanítás és az éneklés között? Mennyire tudod alkalmazni a pedagógiai eszközöket fellépések közben? Illetve mennyire használod az éneklést az oktatás folyamán?

– A kettőnek nincs direkt, tudatos átfolyása, de mégis van. Bármikor is tapasztalok valamit a világból, legyen az akár egy ajtó feletti boltív az utcán, bárhol, annak az érzetét, annak a benyomását leteszem valahova magamban, és az beleolvad valamibe, amit én majd utána kifelé előadni szeretnék, amit elmesélni szeretnék egy bizonyos dologról. A tanításból én ugyanígy táplálkozom. A tanórákon szerzett benyomások ugyanígy élnek bennem, amikor a színpadon állok, de még egyszer mondom, ezek nem tudatosak.

– A koronavírus miatt szinte az összes púrimi koncertedet le kellett mondani. Hogy élted ezt meg?

– Volt egy adott nap, ameddig megvoltak a koncertek, március 9-ig. Onnantól kezdve mondták le ezeket. Azon a héten már éreztem, hogy nem szabad közösségi eseményeken fellépnem, és nem azért nem szabad, mert azt gondolom, hogy engem veszélyeztetne ez a helyzet, én bátran mentem volna, hanem akik ott ülnek, bennük ha nagyobb a félelem, mint az öröm érzete, akkor nem szabad ott lenniük. Nem beszélve arról, hogy nemcsak a félelem nagy, hanem a valós kockázati veszélyhelyzet is, hogy megfertőződhet bárki ezzel a betegséggel. Nagyon-nagyon sajnáltam, hogy elmaradtak ezek a koncertek, de sokkal jobban sajnálnám, ha bárkinek emiatt bármilyen rossz érzése lett volna, úgyhogy én abban a pillanatban tudomásul vettem, és egy picit már számítottam is rá. Ez engem személyesen bánatosan érint, de tényleg sokkal előrébb van mindenki jó közérzete.

– Az előbb említetted, hogy a jelenlegi helyzetben reális a félelem. Nemrég készítettetek zsidó, illetve zsidó zenét játszó zenészekkel közösen egy karanténkoncertre hajazó klipet a jól ismert Kol háolom kulo című dalból, melynek az a legfőbb üzenete, hogy nem kell félnünk. Hogyan tudtál mégis azonosulni ezzel az énekkel?

– Én inkább féltek. Az én belső félelmem az nem a személyes, önmagamra irányuló félelem. Nyilván én

Klein Judit

sem szeretném elkapni és azon rágódni, hogy rajtam majd mennyire erőteljesen jelennek meg a tünetek, milyen gyorsan vonul át a vírus. Jobban féltek egy olyan korosztályt, akik nekem nagyon fontosak. Amikor lemegyünk egy közösségbe, fontos számomra, hogy ők még ott legyenek. Féltem a szüleimet is, nagyon meghatározott módon találkozom most csak velük, nagyon óvatosan, maszkban, átadok az ajtóban egy-két apróságot, amit éppen kell.

– Szédereste együtt voltatok?

– Nem. Nekem peszách az egyik legkedvesebb ünnepem, a szédereste együtt ülni a családdal pedig a legszebb része. Nagyon érdekes volt, nagyon vártuk, hogy most együtt, otthon, a családdal fogunk széderezni. Kislányom 9 és fél éves, már elég nagy, kezdi úgy igazán érteni a dolgokat, és szereti is ezt az ünnepet. Ehhez képest elszakítva ültük meg ezt a szédert, pedig itt vagyunk 200 méterre egymástól a szüleimmel. Az volt a legjobb része az ünnepnek, amikor a kislányom azt mondta egyrészt, hogy ő nagyon szereti ezt az ünnepet, ez az egyik kedvence, valamint elkezdte mondogatni, hogy a családban mit szokott csinálni a nagypapa a széder adott részénél, a nagymama mit csinál, kinek a gombóclevese finomabb... Ez azt jelenti, hogy már van benne egy lenyomat az egészből. A szédereste egyik legfontosabb üzenete az, hogy meséld el fiaidnak, add tovább, és én kaptam egy olyan erős viszszacsatolást ebben a nagyon leszűkített, nagyon máshogy megélt ünnepben, amitől egészen különlegessé vált számomra.

– Térjünk vissza kicsit az oktatáshoz. Hogyan működik a Scheiberben az online tanítás?

– Nálunk a Scheiberben a vezetőség előrelátó volt, előrébb jártunk, mint sok más iskola. Az utolsó héten, amikor még bejártunk, már olyan kész online felületeket kaptunk, amin dolgozni lehetett. Tehát mire otthonról kellett tanítani, mi már kész felülettel és adott élethelyzettel rendelkeztünk ahhoz, hogy ezt mind meg tudjuk oldani. A körülmények ettől függetlenül nehezek voltak. Más online felületen, mint személyesen találkozva oktatni, még akkor is, hogyha Skype-on, Zoomon vagy bármely más felületen valós időben látjuk, halljuk egymást. Az online oktatás egy nagyon nagy lehetőség, hiszen ennek köszönhetően tudunk működni. Egyrészt megvoltak a hátsó adminisztratív felületek, amit az iskola pillanatok alatt létrehozott, másrészt életszerűen fent tudtunk maradni. Az első és a második hét elég kemény volt. A diákokon azt látom, hogy elvesznek egy kicsit az otthonlétben, hálásak minden óráért, minden hangért, amit hallanak, arcért, amit látnak, még ha csak számítógépen keresztül is, mert a személyes kapcsolatok hiánya borzalmasan megnehezíti ezt az egész élethelyzetet. Mi, felnőttek egy kicsit másképp kezeljük ezt, de a gyerekek, a fiatalok nem ennyire tudatos módon képesek átállni bizonyos szituációkra. Erre a helyzetre mi sem voltunk felkészülve, de másképp birkózunk meg vele, mint ők.

– Van-e számodra valamilyen pozitív hatása a karanténnak?

– Hasznosnak tartom olyan szempontból, hogy én picikét elutasító vagyok mindenféle túlzott technikai dologgal szemben, közben benne kell lenni. Ez a világ és ez a helyzet rávett engem arra, hogy barátkozzam meg jobban magammal e téren, hogy ezt ne hanyagoljam... Figyelem magam és figyelem a kapcsolatrendszeremet, hogy kik azok, akikkel tényleg azt gondolom, fontos, hogy üzenetet küldjünk egymásnak vagy felhívjuk egymást. Jelzünk, érdeklődünk egymás felől, ezáltal jobban átlátom a kapcsolati viszonyaimat, ami nagyon hasznos. Lényeges, hogy az ember időnként értékelje ezeket.

– Köszönöm szépen a beszélgetést!

(Az eredeti interjú online készült.)

Miklós Dóri

Zsidó orvosnak is köszönhetjük II. János Pált

Nehéz elképzelni, de már száz évvel ezelőtt is előfordult, hogy egy orvos a várandós anyukának az abortuszt javasolta. Így járt Emilia Wojtyla is, akinek választania kellett saját és gyermeke élete között. Az asszony mély hite nem hagyta, hogy engedjen az orvosi nyomásnak, s vállalta az életveszélyes küldetést. Második kisfia volt Karol Wojtyla, akit mi már Szent II. János Pál pápa néven ismerünk.

Lengyelországban nemrég jelent meg egy új könyv *Emilia és Wojtyla Karol, Szent II. János Pál szülei* címmel. Szerzője, **Milena Kindziuk** visszaemlékezések alapján beszámol róla, hogyan próbálta orvosa rábeszélni a leendő pápa édesanyját az abortuszra.

„Választania kellett a saját élete és a szíve alatt hordozott élet között, de mély hite nem engedte, hogy Emilia az abortusz mellett döntsön. Szíve mélyén készen állt erre a komoly áldozatra” – nyilatkozta az írónő egy interjúban.

Kindziuk több korabeli tanú, köztük egy szülésznő, az édesanya két barátnője és a helyi lakosok visszaemlékezéseit használta fel, amelyek mind arról szóltak, hogy Emilia mély depresszióba esett, miután első orvosa a terhesség megszakítása mellett kardoskodott. Emilia és Karol ekkor merész döntést hoztak: mindenképpen a születendő életet szerették volna védelmezni, s ehhez kerestek egy másik szülészdoktort az édesanya számára.

Végül egy krakkói zsidó orvosnál kötöttek ki, aki az első világháború után költözött Wadovicébe. A vele történt első találkozásra tisztán emlékeztek a család barátai. Az orvos megerősítette, hogy valóban olyan komplikációk léphetnek fel a szülés közben, amelyek akár az asszony életébe is kerülhetnek, mindazonáltal nem javasolta a terhesség megszakítását.

Emilia nagyon nehezen viselte a várandósságot; rengeteget feküdt, és még így is erőtlennek érezte magát. Orvosa is ágynyugalmat, pihenést és tápanyagban gazdag, gyakori étkezést javasolt számára.

A kis Karol születésekor, 1920. május 18-án Emilia a családi nappaliban feküdt szülésznőjével, miközben az édesapa és 13 éves nagyfiuk, Edmund az utca túloldalán lévő plébánián énekelték a Lorettói litániát. A szülésznő beszámolója szerint az édesanya arra kérte segítőjét, hogy nyissa ki az ablakot. Azt szerette volna, ha fia életében először a Szűz-anya tiszteletére szóló dalt hallaná meg – és ő is ezt hallgatta a szülés közben.

A Wojtyla család

Szent II. János Pál pápa maga is elmesélte személyi titkárának, hogy Isten Anyját dicsőítő dalra született, sőt, később ugyanebben a napszakban választották pápává.

A katolikus házaspárnak egyébként három gyermeke született: Edmund, Olga – aki születése után nem sokkal meghalt – és Karol, akit mi ma Szent II. János Pál pápa néven ismerünk.

Emilia végül 1929-ben halt meg szívrohamban, nem sokkal a kis Karol kilencedik születésnapja előtt. Erős hite egész családjának támasza volt.

vasarnap.hu

Olvasói levél

Felújítva, elfelejtve?

2019 novemberében értesítettek rokonaim, hogy a Rákóczi út 56. előtti járdára néhány éve a Ravensbrückben meggyilkolt édesanyám, Szilárd Rózsa (Haász Jenőné) és nővérem, Haász Ágnes emlékére elhelyezett botlatókövek eltűntek.

A hír megdöbbentett, mintha halottaimat vették volna el tőlem, és első gondolatom – sajnos a nem példa nélküliség miatt – az volt, ez is az antiszemitizmus egy újabb megnyilvánulása. Ennek hangot is adtam a Fővárosi Önkormányzatnak írt levelemben.

A Fővárosi Önkormányzattól annyit tudtam meg, hogy a ház előtt a CATV-Hungária kábeleket fektető cég bontotta fel a járdát.

Egy számítógépmonitor-erdő mögött dolgozó seregnyi fiatalt találtunk a cég XVI. kerület szélén lévő irodájában. Ki fog itt szóba állni velünk? És kivel kell majd harcba szállni?

Meglepetésünkre egy fiatal menedzser figyelmesen meghallgatott, a botlatókő letételénél Bánki Miklós által készült filmből kimentette a botlatókövek képét, és ígéretet tett, hogy felveszi a kapcsolatot az illetékessel. Az még jobban meglepett és megérintett minket, hogy hozzátette: szégyelli, hogy ez megtörténhetett. Még el sem értük a Belvárost, amikor csengett a telefon, és Héjja Ádám, a Milara Network Kft. vezetője jelentkezett. Mint kiderült, a Milara – amely a CATV-Hungária egyik kivitelező cége – végezte a konkrét munkálatokat a Rákóczi úton.

Héjja Ádám azonnal vállalta a felelősséget, és ő is kifejezte, mennyire sajnálja és szégyelli a történteket. Elmondta, hogy cégük saját költségén szeretné a helyreállítást megoldani.

Miután Günter Demnig úr irodája megküldte az újragyártott köveket a Milara Kft. címére (mert ők vállalták a visszahelyezést is), elfelejtették leszámlázni a munkát. Erre Héjja Ádám hívta fel a figyelmüket, mert mindenképpen úgy érezte rendezettnek a kár helyreállítását, ha kifizeti az ellenértéket (amit akár „meg is úszhatott volna” jelen esetben).

És koronavírus ide vagy oda, a botlatókövek április elején már a helyükön voltak, ahogyan erről egy arra járó barátnőm beszámolt. Héjja Ádám írta meg, hogy egy nagyon elismert barátjuk és kollégájuk, Janicskó Péter helyezte vissza azokat eredeti helyükre.

Ahogy fentebb említettem, első gondolatom alapján az antiszemitizmus egy újabb megnyilvánulását láttam a kövek eltűnésében. Ami azonban ezután történt, amilyen őszinte és emberséges reakciókkal és emberekkel találkoztam, engem elgondolkodtat, hogy talán mégsem annyira süket az egész magyar társadalom a velünk történtekre, mint ahogyan gyakran feltételezhetjük.

Gallai Józsefné Haász Julianna

Hamász: 6 millió izraeli fullad majd meg, ha egy gázai is meghal a vírusban

Jahja Szinvar, a terrorszervezet gázai vezetője egy interjújában durva, holokausztra hajazó fenyegetéseket tett arra az esetre, ha a zsidó állam nem biztosít számukra elegendő lélegeztetőgépet.

A Neokohn a The Jerusalem Post alapján azt írja: a terrorszervezet életét is felbolygatta a járvány, hiszen évek óta először nem tudták megtartani a gázai határ menti lázongásaikat. Gázát eddig részben elkerülte a vírus, azonban az Egyiptomból hazatérő vendégmunkások magukkal hozták a betegséget. Most a Hamász azt állítja, Izraelt terheli a felelősség, ha a Gázai övezet nem tud megfelelően védekezni a fertőzés ellen.

A gázai terrorszervezet vezére kijelentette, hogy a járvány az égi válasz arra, hogy **Donald Trump** áthelyezte az amerikai nagykövetséget Tel-Avivból Jeruzsálembe.

Jahja Szinvar

„Egyértelművé szeretném tenni, hogy ha oda jutnánk, hogy kénytelenek leszünk végignézni, ahogy a lakosaink kilehelik a lelküket, mert nincs elég lélegeztetőgép, akkor azt üzenem **Bennettnek**, hatmillió izraeli telepes fog megfulladni” – fenyegetőzött **Szinvar**.

A Hamász-vezető nem átallott a Bibliából idézni az izraeli védelmi miniszternek. Kijelentette, Izraellel az fog történni, ami az Ezékiel 17-ben meg van írva, ami Szinvar egyéni értelmezése szerint negatív jövőt vetít elő a „a mocskos cionista projekt” számára.

A terrorszervezet főnöke szerint Naftali Bennett úgy viselkedik a palesztinokkal, mint Shylock William Shakespeare A velencei kalmár című darabjában.

atv.hu

ZSIDÓ VILÁGHIRADÓ

Portugália

A lisszaboni parlament nagy többséggel fogadta el, hogy március 31-ét az inkvizíció zsidó áldozatainak emléknapjává nyilvánítsák. 1821-ben ugyanis ezen a napon törölték el az eretnekeket sújtó törvényeket. Az elsők zsidók a 12. században jelentek meg az országban, és a 15. század végéig biztonságban éltek. 1492 után mintegy százezer zsidó menekült Spanyolországból Portugáliába. Elsősorban spanyol nyomásra, a 16. század elejétől közel 400.000 zsidót űztek el vagy deportáltak távoli területekre. Számos üldözöttet áttérésre kényszerítettek, és sokakat elevenen égettek el. A zsidó közösség hivatalos státuszának elismerése csak 1912-ben, a köztársaság kikiáltása után történt meg.

2015-ben a parlament által elfogadott törvény lehetővé tette, hogy az inkvizíció áldozatainak leszármazottai portugál állampolgárságot kapjanak. Jelenleg 1500-2000 hittestvérünk él az országban, akik elsősorban Lisszabonban és Portóban telepedtek le. A közösségek zsinagógákat, valamint több oktatási és kulturális intézményt tartanak fent.

Portugália. Az 1506-os pogrom lisszaboni emlékműve

Hongkong

A zsidó jelenlét 1842 után kezdődött, amikor a terület brit koronagyarmattá vált. Az első bevándorlók szefárdok voltak, akik Irakból India érintésével jutottak el Hongkongba. A zsidó közösségi élet megteremtésében fontos szerepet játszott a Sasson és a Kandoorie család. A temetőt 1855-ben létesítették. 1892-ben a hitközségnek 80 tagja volt. Az Ohel Leah neomór stílusban épült zsinagógát 1902-ben avatták fel. A templomot 1987-ben műemléknek nyilvánították, majd tíz évvel később teljesen felújították.

A második világháború idején Hongkongot is megszálltak a japánok, és táborokba gyűjtötték össze a zsidókat. 1968-ban kétszáz hittestvérünk lakott a városban, közülük már csak hetvenen követték a szefárd rítust. Jelenleg mintegy ötezer zsidó él Hongkongban, többségük Nagy-Britanniából, Kanadából, Izraelből és más országokból érkezett. Hét közösség (szefárd, reform, liberális ortodox, chábád stb.) és több zsinagóga működik a városban. Az Oleh Leah zsinagóga mellett mikve és egy közösségi ház is található. A hongkongi zsidók több vallási, szociális, oktatási és más intézményt működtetnek. Évenként megrendezik a Zsidó Filmfesztivált. Az 1984-ben alapított Zsidó Történelmi Társulat a kínai–zsidó együttműködés fejlesztését segíti.

Hongkong. Az Ohel Leah zsinagóga

Kanada

A B'nai Brith éves jelentésében megállapította, hogy az antiszemita incidensek száma 2019-ben 2206 volt, ami az előző évhez viszonyítva nyolcszázalékos növekedést jelent. Súlyosbítja a helyzetet, hogy az erőszakos cselekedetek 27 százalékkal növekedtek, ami Ontario államban 62,8 és Québecben 12,3 százalékkal több esetet jelent.

Ran Ukashi, a B'nai Brith igazgatója szerint a koronavírus-járvány fokozta az antiszemita hangulatkeltést. Egyesek azt állítják, hogy a Covid–19-et Izraelben fejlesztették ki. Mások úgy vélik, az ortodox zsidók terjesztik a járványt. Michael Mostin, a szervezet vezetője kijelentette, hogy „a felelősségnek a zsidókra történő áthárítása a szokásos antiszemita módszer". Kanadában 392.000 hittestvérünk él, akiknek közel a fele Torontóban és majdnem egynegyede Montrealban lakik.

Kanada. Ran Ukashi szerint a koronavírus-járvány fokozta az antiszemita hangulatkeltést

Spanyolország

Carmen Alvárez igazgató bejelentette, hogy „Találkozások a szefárd múzeumban" címmel virtuálisan is folytatják programjaikat a toledói szefárd gyűjteményben. Az érdeklődők láthatják a múzeum értékes tárgyait, és elsősorban a fiataloknak szeretnék bemutatni a zsidó hagyományokat megörökítő kiállítást. A virtuális séták mellett egyetemi tanárok és az egyes témák szakértői rendszeresen tartanak előadásokat is. A programban Toledo zsidó múltjával, az inkvizíció következtében a 15–18. század között történt betérésekkel, valamint a spanyol zsidó örökséggel és a jelen kihívásaival foglalkoznak. Az állam által fenntartott és 1974-ben megnyílt múzeum az 1357–63 között épült Samuel ha Levi (vagy Tranzit) zsinagógában található.

Spanyolország. A Tranzit zsinagóga belső ablakai

Kovács Gábor

Most lenne 100 éves II. János Pál

Ő volt az első pápa, aki ellátogatott egy zsinagógába. Ő volt az első pápa, aki imádkozott a Siratófalnál. És ő volt „Szent Péter óta az első pápa, aki zsidók között nőtt fel". Ő volt az a pápa, akinek első – és a dolgok természeténél fogva valószínűleg egyetlen – szerelme a zsidó szomszéd kislány volt, akivel először ment színházba.

Karol Wojtyla, a világtörténelem első lengyel pápája, aki 27 évig ült Róma püspöki székében, és aki 129 országba látogatott el pápasága alatt, egy Wadowice nevű kisvárosban látta meg Isten teremtett világát, egy olyan településen, amelynek 10 ezer lakója közül 3 ezer volt zsidó.

Az evezésért és a síelésért is rajongó, sportszerető Wojtyla gyerekkorában sokat focizott, főleg kapusként, az iskolában, ahol gyakorta csaptak össze a pályán a zsidó és a katolikus fiúk. A későbbi pápa viszont nem egyszer a zsidók közé állt, „Izráel kapuját" őrizte ezeken a meccseken. Később azt is elmesélte, hogy kis zsidó barátaiban lengyel hazafiságuk fogta meg igazán.

Vannak, akik úgy tartják, hogy szerelmes volt abba zsidó lányba, Ginka Beerbe, aki először vitte el színházba, és ez az utóbbi szerelem, amelyet Ginkának köszönhetett, később tartósnak bizonyult: Wojtyla próbálkozott később színjátszással és színdarabírással is. Igaz, hogy már Krakkóban, először egyetemistaként. Ebben a városban élte át a második világháborút, itt volt kénytelen végignézni a megszállt ország szenvedéseit és a hatalmas, nagy múltú lengyel zsidóság elpusztítását.

A háború alatt dönti el, miután édesapja halálát követően, alig több mint 20 évesen, teljesen egyedül marad, hogy pap lesz. Aligha volt független ez az elhatározása mindattól, amit maga körül látott. Később maga is mondja, hogy – félig-meddig a holokauszt szemtanújaként – ő sem tudott soha szabadulni az emlékeitől.

Miután a nácik elhagyják Krakkót, Wojtyla megment egy végkimerülés közelébe került zsidó lányt az éh- és fagyhaláltól, és konzekvensen elutasítja az elárvult zsidó gyerekek megkeresztelését: egyikőjüknek segít, hogy rokonaihoz kerülhessen, akik a zsidó hitben nevelhetik fel.

A kora gyerekkor emlékei és a háborús tapasztalatok teszik lelkes és harcos filoszemitává egész hátralévő életére és ekkor kezdődő szolgálatára: 1946-ban, mindenszentek napján szentelik pappá.

Informális ifjúsági csoportokat szervez: együtt sportolnak, tanulnak és imádkoznak. Hogy ne hívják fel magukra a sztálinista hatóságok figyelmét, csak Wujeknek szólíthatják az atyát ifjú hívei. Ez a beceneve szintén egész életén át elkíséri: „Wujek mindig Wujek marad" – ígéri egyszer, és be is tartja Róma püspökeként is.

Amikor 1979-ben pápaként először látogat Lengyelországba és elmondja beszédét, benne a híres felszólítással, hogy „Ne féljetek" – a beszédet, amellyel bátorítást ad a nemsokára szervezkedni kezdő Szolidaritás-mozgalomnak –, ellátogat egyúttal Auschwitzba is, a pápák közt elsőként. „Nem tudtam volna nem eljönni ide" – mondja.

Ő az első pápa továbbá, aki ellátogat a római Nagy Zsinagógába 1986-ban, és ő a pápa akkor is, amikor a Vatikán 1993-ban felveszi a diplomáciai kapcsolatokat Izraellel.

Amikor 2000-ben Izraelben jár, ellátogat a Jad Vasembe és imádkozik a Siratófalnál: a fal résébe helyezett cédulán bocsánatért könyörög az Örökkévalóhoz a keresztények zsidók elleni bűnei miatt.

Noha számtalan vallás felé nyitja ki a katolikus egyházat, úgy gondolja, hogy a zsidóság és a kereszténység kapcsolata egészen különös és bensőséges, mivel Jézus „Izrael igaz fia volt, alakja mélyen beágyazódik népe hosszú történetébe". A zsidók II. János Pál szerint a keresztények idősebb testvérei (talán nem árt tudni, hogy Wojtyla volt szülei legkisebb gyermeke, és imádott bátyját korán elveszítette). A kifejezés az „idősebb testvérről" a nagy lengyel romantikus költőt, Adam Mickiewiczet idézi.

Sokak szerint háborús tapasztalatai, az, hogy a lengyel zsidóság megsemmisülésének szemtanúja volt, ihlette emberi jogi elköteleződését is: első enciklikája az emberi méltósággal foglalkozott, és a létező szocializmust is az emberi jogok ellen elkövetett bűneiért támadta. A „ne féljetek" buzdításában is benne lehetett mindaz, amit a háború során látott Lengyelországban. „Tudjátok: nem egyedül kell hordoznotok fájdalmas emlékeitek terhét" – írta a varsói gettó felkelésének 50. évfordulóján.

Ő volt az egyedüli pápa mindeddig, akit a rabbik, néhány hónappal halála előtt, papi áldásban részesítettek. Hat éve együtt avatták szentté a zsidóság megengesztelésében élenjáró másik nagy pápával, XXIII. Jánossal.

„Ő volt az első pápa Szent Péter óta, aki zsidók között nőtt fel – írta életrajzírója, Marco Politi. Hosszú, meszszire vezető és a magasba tartó útja során soha nem feledte el egykori barátait.

A légi szállítás miatt 212 millióba került egy temetés

A koronavírus-járvány kitörése nagyban megnehezítette azoknak a diaszpórában élő zsidó hittestvéreinknek a helyzetét, akik elhunyt hozzátartozójukat szeretnék a Szentföldön eltemettetni. Mivel korlátozottabb a légi forgalom, egyrészt drágábbak a jegyek, másrészt előfordul, hogy magánrepülőt kell bérelni a holttest elszállítására, ha nem áll rendelkezésre kereskedelmi légi összeköttetés Izraellel.

Hogy mennyibe is kerül egy koporsó elszállítása Izraelbe? A repülőjegyek és a koporsó szállításával kapcsolatos kiadások most sokkal magasabbak, mint a járvány előtt, aminek nem a profitéhség az oka, hanem az, hogy sokkal nehézkesebb, sőt olykor lehetetlen repülőjáratot igénybe venni. Ennek ellenére a március közepétől április közepéig eltelt egy hónapban 151 halottat szállítottak a diaszpórából Izraelbe, többet, mint a tavalyi év azonos időszakában.

A megnövekedett forgalom és a járványhelyzet komoly kihívás elé állította az izraeli temetőket is. A jeruzsálemi Olajfák hegyén lévő sírkert egyik elöljárója, **Menachem Lubinsky** azt nyilatkozta: a kevésbé tehetős családok számára nagy anyagi megterhelést jelent, hogy elhunyt szeretteiket Izraelben temessék el. Különösen drámai a helyzet azok számára, akik olyan országban élnek, amelynek jelenleg nincsen közvetlen légi járata a Szentföldre. Így fordulhatott elő, hogy 3-4 család összesen 660 ezer dollárt (212 millió forintot) áldozott egy holttest magánrepülővel való szállítására. A temetők egyébként olyannyira leterheltek, hogy – mint Menachem Lubinsky mondta – tartani kellett búcsúztatást éjjel két órakor is.

A gyászolók számára sajnos komoly megpróbáltatást jelent az is, hogy az izraeli kormány egyik óvintézkedése szerint 14 napos karanténba kell vonulniuk azoknak, akik külföldi országból lépnek be Izraelbe.

IZRAELI SZÍNES

Itthon és otthon

Avagy hogyan (nem) sikerül a beilleszkedés az izraeli magyaroknak? E részben erre keresi a választ Surányi Ráchel. Ráchel az ELTE TÁTK Szociológia Doktori Iskoláján szerezte meg doktori fokozatát, és a kutatás eredményeit disszertációjában foglalja össze. A dolgozat az Izraelben élő magyarok identitását és integrációs módozatait tárja fel.

A kutatás 2013 és 2017 között zajlott kvalitatív módszertannal, vagyis 78 személyes interjú készült olyan, magukat zsidónak valló személyekkel, akik 1989 után alijáztak, és legalább egy évet éltek Izraelben (a dolgozat írásakor 51-en Izraelben, 23-an Magyarországon, 4-en egy harmadik országban éltek). Továbbá 30 szakértői interjú készült olyanokkal, akiknek munkájuk vagy önkéntes tevékenységük által rálátásuk van az Izraelben élő magyar közösségre. Ezenkívül a szerző három hónapot töltött Izraelben, melynek során résztvevő megfigyelés alkalmazásával kutatott a közösségen belül, illetve online kutatást is végzett. A módszertanról bővebben és az eredményekről részletesebben a disszertációból tájékozódhatnak, mely egyelőre csak az ELTE TÁTK kari könyvtárában elérhető.

Valahol mindenkinek kék-fehér lett a vére – állapította meg egyik interjúalanyom. Az integrációnak több aspektusa van, a dolgozatomban két dimenzió, a strukturális és a szociokulturális mentén csoportosítottam interjúalanyaim beilleszkedési módozatait. Míg előbbi egy objektívebb mutató arról, hogy milyen körülmények között él az illető (lakáshelyzet, megélhetés, általános életszínvonal), utóbbi – nevéből fakadóan – izraeli életük szubjektívebb oldalát tárja fel. Erről a témáról is a teljesség igénye nélkül írok, hogy az olvasó számára maradjon némi újdonság a disszertációmban is.

A szociokulturális dimenzióban minden megkettőződik, hiszen mind a magyar, mind az izraeli kultúrát figyelembe vettem. Így tehát magába foglalja a magyar/héber nyelvtudást és nyelvhasználatot, ezeknek továbbörökítését (amennyiben az illetőnek van gyereke), a baráti kör etnikai összetételét és kiterjedtségét, és a magyar és izraeli kultúrafogyasztás minden egyéb aspektusát. Mindezen tényezők alapján kategóriákat alakítottam ki. Hozzá kell tennem, hogy az integráció nem egy statikus állapot, ezért az interjúalanyok nem sorolhatók be szigorúan egy kategóriába.

Izraelben élő magyarok vagy magyarul beszélő izraeliek

Az első és legnagyobb kategóriába azok tartoznak, akik leginkább városban laknak, sikerült a szakmájukban elhelyezkedni, több mint tíz éve élnek az országban és ott is terveznek maradni, vegyes összetételű baráti körük van, de kevesebb benne a magyar származású, ritkán látogatnak Magyarországra, és a héber a leggyakrabban használt nyelvük. Ebből következik, hogy mindannyian felsőfokon beszélnek héberül. Ők már többnyire izraelinek identifikálták magukat az interjúkban, és Izraelt tartják inkább a hazájuknak is. A magyar kultúra egyre kevésbé jelenik meg az életükben, legyen szó ételről, színházról stb.

A színházba járás elég speciálisnak tűnt, mert még azok sem feltétlenül járnak színházba, akik jól beszélnek héberül, hiszen ehhez már egy kulturális beágyazódás szükséges, ami csak nagyon sokára alakulhat ki (ha egyáltalán kialakul). Illetve sok esetben a gyengébb nyelvérzéknek is betudható. Ági a következőképpen nyilatkozott: *Elmentem színházba és megnéztem a II. Richárdot, de nem jött be. Először is, nem Arany János vagy Babits fordította. És nem is igazán értettem.* Sokan az olvasást is nehéznek tartották. Eszter, aki testvérével él Izraelben, így számolt be erről: *Nem tudtunk gyökeret verni az izraeli kultúrában, még én sem, aki 22 éve itt vagyok. Mert nagyon nehéz olvasni.* Vannak azonban, akik szerint a héber *egy agresszív nyelv, ami a többi nyelvet kilöki.* Továbbá, az izraeli kultúráról többen becsmérlően beszéltek: többek szerint Magyarországon sokkal magasabb a kulturális élet színvonala.

Érdekesség, hogy még azok is, akik 100%-ig izraelinek tartották magukat és ezt ismétlődően szóvá tették az interjúbeszélgetés alatt, több jelét is mutatták a magyar identitásuknak. Ezzel szemben a második kategóriába olyanokat soroltam, akik szintén jól beilleszkedtek az izraeli társadalomba mind strukturálisan, mind kulturálisan (hiszen ők is legalább egy évtizede élnek Izraelben), de kifejezetten fontosnak tartották a magyar identitásukat is. Sokat használják a magyar nyelvet, és a magyar kultúra is jelen van az életükben. Egyikük például magyar ételeket készít félállásban. Vannak, akik otthon is magyar ételeket készítenek főleg, de ezt inkább azzal próbálták magyarázni – a magyarságukat inkább tagadva –, hogy csak ilyen recepteket ismernek. Ők valamennyivel gyakrabban járnak Magyarországra látogatóba. Mindkét országot a hazájuknak tartják. Judit így foglalta össze az ebből adódó nehézséget: *Mindig az a hely hiányzik, ahol épp nem vagyok.* Hanna pedig a repülőn érzi magát a legjobban, *de amikor Budapest felé tartok.*

A két csoport között nagy különbség volt a magyar kultúra (és azon belül is főleg a nyelv) továbbadásában és az ehhez való viszonyulásban. Míg az első csoport – hiszen maguk sem gyakorolják nagyon a nyelvet – inkább hárítja ezt a kérdést, a második csoportnál fontos szempont. A nyelv átadását az is sokban befolyásolja, hogy az illető párja beszél-e magyarul. Illetve ezt még a nemi szerepek is néhol tovább bonyolították. Voltak olyan nők, akik amiatt nem tudták megtanítani a gyereküket magyarra, mert elképzelhetetlen, hogy a férfi ne értse, mit beszélnek egymás között, miközben fordított esetben ez nem merült fel problémaként (de itt gyorsan hozzáteszem, hogy ebben nem rajzolódott ki egyértelmű mintázat). A nemi szerepek témájánál maradva, érdemes kiemelni Juditot, aki fontosnak tartotta, hogy anyaként az anyanyelvén beszéljen gyerekéhez (bár neki magyarul beszélő férje van, tehát nem volt dilemma, hogy így a férje megérti-e, amit beszélnek). Fontos szempont volt a nagyszülőkkel való kommunikálás, illetve többen is említették a többnyelvűség előnyeit is. Sokszor azonban az elvi szint és a gyakorlat szétváltak egymástól. Értem ez alatt például Laurát, aki nagyon szerette volna megtanítani a gyerekeit magyarra, de nem sikerült. Juli babát várt az interjú készítésekor. Ő még csak elvi szinten tudott beszámolni a tervekről, de előre megmondta, hogy *nem fog külön erőfeszítést tenni* annak érdekében, hogy a gyereke megtanuljon magyarul.

Világpolgár vagyok

A harmadik csoportban a nemzetközi buborékban élők vannak, akik leginkább – mivel multiknál vagy egyéb nemzetközi közegben dolgoznak/tanulnak – angol nyelven élik az életüket, héberül nem feltétlenül beszélnek folyékonyan, a barátaik és a tágabb közegük is főleg bevándorlókból áll. Anna így mesélt erről a helyzetről: *Itt mindenki beszél angolul, nemzetközi közegben vagyok, úgyhogy mindig angolul beszélek.* Többségük az interjú készítésekor Tel-Avivban lakott, de nem is biztos, hogy Izraelben fogják leélni az életüket.

Ehhez – méretében is – nagyon hasonló a negyedik csoport, akik szintén mozgékonyak. Őket transznacionálisnak hívhatjuk, mivel két lábon állnak: Izraelben és Magyarországon. Sokat ingáznak a két ország között abból kifolyólag, hogy munkájuk valamennyire (vagy teljesen) Magyarországhoz (is) köti őket.

A társadalom peremén

Az ötödik és hatodik csoportba olyanok tartoznak, akik az izraeli társadalom peremén, illetve egy kisebb szegmensében élnek. Az előbbiben volt Gábor, aki egy kisebb településen él, nem sikerült (még) megtanulnia héberül, a szakmájában sem sikerült elhelyezkednie, és „félzsidó” státuszából eredően úgy érzi, hogy *nem fogadtak el, csak elfogadták, hogy itt vagyok.* Az utóbbiba azokat soroltam, akik egy kisebb – akár vallásos – közösségben élnek, és kevesebbet érintkeznek a külvilággal. Ők is egyfajta buborékban élnek, de a lehetőségeik szűkebbek. Ez persze nem feltétlen negatívum, ők tehát jobb helyzetben vannak, mint Gábor, aki rosszul éli meg helyzetét.

Mindazonáltal Gábor kivételes esetnek számított: az interjúalanyaim nagy része pozitívan ítélte meg a helyzetét. Érdekes, hogy azok is, akik visszatértek Magyarországra vagy egy harmadik országban folytatják életüket, elég jól integrálódtak az izraeli társadalomba.

Surányi Ráchel/Zsblog

Menü maszkban

Nyitható szájmaszkot fejlesztettek ki izraeli feltalálók, hogy ezzel biztonságosabbá tegyék az éttermi étkezést, adta hírül az MTI.

A távirányítható szájmaszk úgy viselkedik, mint a népszerű Pac-Man videojáték kis sárga feje, amely lenyeli az elé kerülő pontokat. A távirányítás úgy

Csiki-csuki maszk *Fotó: Amir Cohen/Reuters*

működik, mint egy kerékpár kézifékje, egy kar megnyomásával kinyílik a szájmaszk, hogy utat engedjen az ételnek.

„A maszk mechanikusan, kézi távirányítással vagy automatikusan fog működni, utóbbi esetben akkor nyílik, ha az evőeszköz a közelít hozzá” – magyarázta egy Tel-Aviv közelében tartott bemutatón **Asaf Gitelis**, az Avtipus Patents and Inventions alelnöke.

Az alelnök szerint a találmány lehetővé teszi, hogy biztonságosan egyenigyon az ember mások társaságában egy étteremben, és közben a biztonságra is vigyázhasson.

A vállalat, amely már levédette a találmányt, a következő hónapokban akarja elkezdeni a maszkok gyártását. Előreláthatólag 3-10 sékel lesz az ára.

Izrael már nagyjából újraindította gazdaságát az új koronavírusos esetek számának csökkenése után. Az éttermek is kinyitottak, de egyelőre csak elvitelre dolgoznak.

Sakálcsaládok szórakoznak Tel-Aviv népszerű parkjában

Tel-Aviv nevezetes Hayarkon Parkja tavasszal kisgyermekes családokkal és kiránduló turistákkal telik meg, de az idén a járványhelyzet ezen is változtatott. Emberek helyett sakálcsaládok gyülekezőhelye lett a nevezetesség.

A park számos kikapcsolódási lehetőséget kínál: lehet sétálni, kerékpározni, vannak játszóterei, botanikus kertjei, sőt egy miniállatkert is megtekinthető. Továbbá madárház, vízi vidámpark, kisvasút gyerekeknek és mesterséges tavak is díszítik a helyet. A tavak némelyikében még vízibiciklizni is lehet.

Sakálcsaládok bukkantak fel – illusztráció

A „nyugalom szigete” most azonban teljesen kihalt. A helyiek otthonukban várják a járvány elvonulását, turisták pedig nem érkeznek Izrael második legnagyobb városába. A szokatlan csönd az állatoknak is feltűnt, és ki is használják az emberek visszavonulását.

A sakálok kedvenc gyülekezőhelye lett a Hayarkon Park, ahová még alkonyat előtt megérkeznek. Az igazgató szerint látszólag nagyon jól érzik magukat a kellemes, zöld környezetben: heverésznek és játszadoznak egymással a fűben.

A sakálok korábban is felbukkantak éjszaka Tel-Avivban, élelem után kutatva. Mivel tartanak az emberektől, eddig a város peremén fordultak elő, most viszont a belvárosba is bemerészkednek. A szakemberek azt állítják, az emberek tehetnek a jelenségről, ugyanis ételt hagynak az utcán a kóbor állatoknak, vagy kidobálják a maradékot, amire a sakálok szívesen rájárnak.

Az állatok ugyan tartanak az embertől, és egyelőre nem jelentenek veszélyt, de ha rászoknak a városi kosztra, előfordulhat, hogy agresszívvá válnak, ha nem lesz számukra elegendő étel. Ezért fontos még időben megszakítani a sakálok élelmezését, hívják fel a figyelmet a szakemberek.

A járvány idején egyébként Izraelben több helyen is felbukkantak a vadállatok. Haifán vaddisznót láttak az utcán, Eilaton pedig hegyi kecskék flangálnak, írja a szerb 021.rs hírportál.

Travelo

ÍGY TÖLTÖTTÉK A KARANTÉNT

Jó néhány hétre a lakosság egészének megváltozott az élete, a napi ritmusa. Van, aki viszonylag könnyedén vette a bezártságot, esetleg otthonról dolgozott, a többség azonban pokoli nehézségeken ment keresztül. Egyetlen kérdést tettem fel olyan embereknek, akik jelentős részét olvasóink vagy személyesen, vagy hallomásból ismernek. Arra voltam kíváncsi, hogy csak elvett a járvány, vagy adott is valamit. Az alábbiakban olvashatók a válaszok, melyek nagyon is emberközeliek.

Rózsa Péter, a 168 óra főszerkesztője és a Klubrádió munkatársa

Még jobban rávilágított arra, hogy a mai magyar döntéshozók többsége mennyire rosszul kezeli a kialakult állapotot. Még jobban megismertem, hogy szakmánként mennyi elhivatott és kitartó ember létezik, s itt például azokra az orvosokra gondolok (sokan vannak), akik előtt védőmaszk nélkül zajlottak a tömeges megbetegedések, de szó nélkül hagyták, hogy az illetékesek nem közöltek a járvánnyal kapcsolatos valós adatokat. Sok felismerést nyertem viszont arról, hogy az embereknek lesz lehetőségük átgondoltabban és felelősségteljesebben alakítani az új életüket.

Sándor Anna, a Spinoza Színház alapítója, művészeti vezetője

A vesztegzár igazi pozitívumot nem hozott nekem, inkább sok mindent elvett tőlem. Ha mégis adott valamit, akkor például élvezhetem, hogy többet vagyok a kertben, a szabadban (leköltöztünk ugyanis a vidéki nyaralónkba), sokat olvasok, és a dolgaim fizikai rendezésére is jobban odafigyelek (no azért nem olyan nagyon!). Még a telefonkönyvemet is átírom.

Ami nagyon hiányzik, az elsősorban a munka, az értelmes elfoglaltság. Amit még jobban sajnálok, az az emberi kapcsolatok hiánya, hiszen személyesen alig találkozom valakivel. Amint lehet, én ápolom, felveszem a kontaktusokat, ellenben tartok attól, hogy sokan ténylegesen leszoknak a korábbi természetes, tényleges emberi kapcsolatokról, és azt vehetik észre, hogy jé, így is lehet!

Talán még az is a vesztegzár nyereségének számlájára írható, hogy intenzívebben elgondolkodunk azon, hogyan is élünk. Telefonon nagyon sokat beszélgetünk egymással arról, hogy mit tanulunk ebből a válságból, és kérdezzük egymástól-magunktól, hogy holnapután vajon másképp fogunk-e élni, és ha igen, akkor hogyan másképp.

Vaja László festőművész, porcelánrestaurátor

Adott egy kis nyugalmat. Több időt a befelé figyelésre, az imákra és a tanulásra. Számos rabbi tanított a közösségi oldalakon – skajach nekik –, és adódott idő utánaolvasni az elhangzottaknak. Szembesülhettem azzal a ténnyel is, hogy a kijárási korlátozás miatt most nem megoldható, máskor oly természetes személyes találkozások milyen fontosak, mennyire hiányozhatnak. Ezeket a tapasztalatokat szerintem érdemes lesz megőrizni a koronavírus utáni időszakra is.

Keleti Éva, az Erzsébetvárosi Történeti Tár munkatársa

Mit adott? Komótosan rendet raktam a könyvespolcomon, későbbi elolvasásra félretetteket és sok egyéb kincset találva. Felértékelődtek a telefonos beszélgetések. Más jelentése lett a „vigyázz magadra!” búcsúmondatnak.

Mit vett el: a tavaszvárás felhőtlenségét. A Margit-szigeti sétákat, a spontán találkozások lehetőségét, a közös kávézásokat, a színházat, a mozit. A városi élet apró (most azonban sokkal nagyobbnak tűnő) örömeit.

Borgula András (Gólem Színház)

Az utóbbi hetek-hónapok ugyan elvették a színházamat, de egészen komolyan mondhatom, hogy visszaadták a nyugalmamat. Borzasztóan sajnálom az elhunytakat és azokat, akiknek az élete most romokban hever, de ha nincs a vírus és a karantén, akkor ugyanazt a nagyon megterhelő, reggel 8 és éjjel 12 között tartó munkaidőnket folytattuk volna a színházban, amíg ki nem dőlünk. Ez az időszak lehetőséget adott számunkra, hogy újraértelmezzük a Gólemet, és már most elárulhatom: semmi sem lesz a régi!

Ardey Edina és Gyémánt László (festőművész házaspár)

Edina: Kezdtem végre örülni az életnek, mikor kitört ez a „világháború”. Még a sikeresnek induló tatabányai kiállításunk megnyílt, s váratlanul sok fontos személyiség jelenléte tette ünnepélyessé, de pár nap után a képeink is karanténba lettek zárva. Ma is ott vannak, és ki tudja, hogy meddig. Áprilisban nyílt volna a következő kiállítás, melyet a járvány vitt el. Abban reménykedem, hogy férjem hamarosan befejezi a műtermünk átrendezését, és akkor már fogok tudni alkotni. Amikor festhetek, az feledtetni tudja ezt a tragikus helyzetet is, amiben ma élünk.

László: Négy fal közé zárva élve a folyamatos jelent, fontosnak érzem, hogy rendet teremtsek a szűk környezetemben, és végre pontot teszek a már nyolcvanöt éve kezdett hosszú körmondat végére, hogy létemnek mi volt az értelme(?). A műterem tele az időm hordalékával, egymás hátára ömlesztett kacatokkal, ahol elmélkedni ugyan lehet, de alkotni nem. Szerencsés voltam és ma is az vagyok, mert ebben a reménytelenségben nem vagyok egyedül, szerető hitvesemmel boldogan élünk, irigylésre méltó harmóniában telnek óráink-perceink. Teller Ede definíciója szerint az optimista nem más, mint aki azt reméli, hogy a jövő bizonytalan... Nem ebben az értelemben vagyok optimista.

Deák Gábor (a Mazsike egyik alapítója, a Lauder Javne-iskola kurátora)

Adott először is időt bizonyos elmélyülésre, arra, hogy fotelemben ülve átgondoljam eddigi életemet, annak érdekes szegmenseit.

73 éves létemre is rendkívül zsúfolt életet éltem mindig is. Ahogyan barátaim mondják, egész nap rohangálok a városban.

Olyan könyveket olvasok, melyek eddig az éjjeliszekrényen várták, hogy kézbe vegyem őket, s gyakran rendezgetem különféle gyűjteményeimet, mint például a kávéscsészék, csengők, harangok stb. Most időm van az alapos rendrakásra is.

Amit elvett ez az időszak, az a kávéház, ahol törzsvendég vagyok (voltam), annak minden előnyével. Napi több órát töltöttem ott, sokszor csak tanulmányozva a körülöttem ülőket, s próbáltam kitalálni, milyen életet élhetnek.

A technika jóvoltából két videosorozatot csinálok, egyik az Erzsébetvárosi mozik története, a másik az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár megbízásából „Séták a fotelből” címmel virtuális városvezetés.

És nem utolsósorban hiányzik az autózás, a barátaim, a családom közelsége.

Dési János (Klubrádió)

Nagy adomány, hogy megtanultuk a gyakorlatban is, milyen fontos a szabadság és a demokrácia. Nem örömteli, de most a saját életünkben láthatjuk, miként viselkednek embertársaink, amikor szépen ránk csapódik a diktatúra kapuja. Többet ér két kötet történelemkönyvnél. És az is milyen remek, hogy kiderült, mennyi okos, segítőkész barátom van. A vírus ugyan gyilkolni akar – de látjuk, hogy a rombolás sem megy olyan könnyen. A kitartó rossz szándék mellett sem, s közösen csak túl leszünk a mai bajokon.

Aradi Tibor humorista, újságíró

Én amolyan felsorolásszerűen válaszolnék a két kérdésre.

Amit vesztettem: munkát, közönséget, fellépés előtti drukkot, fellépés utáni megkönnyebbülést, képességemet azzal kapcsolatban, hogy meg tudjam állapítani, milyen nap van, vagy 25 előre lekötött közös műsort Varga Ferenc Józseffel, a nagyszülők örömét, amikor unokájukkal játszanak, közel negyven ismerőst a Facebookról, akik mámoros kéjjel kezdték űzni a rémhírek és találgatások megosztását, pénzt, sikeres tévéműsort, és nem utolsósorban élesztőt.

Amit nyertem: több időt a kisfiammal, megismerhettem rengeteg ember igazi arcát (jó és rossz értelemben), kezdő szintű jártasságot a virológiában, eltávolodást a fogyasztói társadalomból, az íróasztalomban történt rendrakás során előkerült elveszettnek hitt tárgyakat, meg olyan dolgokat, amelyek most nem jutnak eszembe, mert valószínűleg nem is fontosak.

Arató András show-vivő

A karantén időszakának kezdete óta sajnálom, hogy az Új Élet nem napilap.

Amikor kesernyéssé válik a bezártság, eszembe jut, hogy a chilei bányászok három hónapot töltöttek a mélyben Face, tévé, hideg-meleg víz nélkül... Rögtön jobban érzem magam.

Ami nagyon hiányzik, az az unokáim illata, amikor átkarolják nagypapijuk nyakát. S ami gondot okoz: mit meséljek nekik este, hogy otthonukban a technika segítségével lássanak, halljanak engem. Egy biztos, a Cilike-sorozatból egyet sem…

Temérdek szabadidőmben vírusirtó jó zenékkel szórakoztatom magam.

Egyébként a nejemmel, akár az elmúlt évtizedek során mindig, igyekszünk pozitívan átélni ezt az időszakot is.

Garai Péter énekes, dobos (Klezmerész együttes)

Még éppen csak elkezdődött a járvány, amikor kiderült, hogy elmarad a március 29-re meghirdetett jubileumi koncertünk, így lehetővé vált a próbák ritkítása, lehetővé vált, hogy felkeressük szabadifürdői kis apartmanunkat. 10 napra terveztük, itt ragadtunk

Ebben a helyzetben mit adott a karantén? Több szabadidőt, kreativitást, ami például lehetővé tette, hogy átképezzem magam „profi” pékké.

Megtanultam kiflit, zsemlét, kalácsot, pacsnit (aki még emlékszik rá), aranygaluskát készíteni. Terveim között szerepel sok más is e téren, mint pizza, császárzsemle, rongyos kifli.

Ami szintén a karantén adománya, bebizonyosodott, hogy 35 év házasság után is nagyon nagy szeretetben tudunk élni egymással 24 órás összezártságban, 34,5 m^2-ben.

Ami hiányzik: a próbák, a zenésztársaim, a barátaimmal való személyes kontaktus és az otthoni összkomfort.

M. Kende Péter újságíró, kommunikációs szakember

Legelőször azt gondoltam, a karantén nagy változást nem hoz majd az életemben, hiszen előtte is túlnyomórészt otthonról dolgoztam. No meg azt is gondoltam, biztosan több időm lesz magamra. Én kis naiv…

Szinte minden megváltozott, szinte teljesen át kellett alakítani az életem.

Mit vett el tőlem?

Miután a zsidók egyik állítólagos tulajdonsága az örökös panaszkodás, akkor ezzel kezdem: ez a helyzet elvette a kedvenc kávézóm rendszeres meglátogatását, a barátokkal való fecsegéseket. Ám ennél szörnyűbb, hogy elvette annak a lehetőségét is, hogy éppen azt mondjam, most nem tudok elmenni kávézni, mert más dolgom van. Most csak más dolgom van.

Ám ennél jóval többet adott: például meg kell terveznem a napomat előre, ami hasznos, nincsenek ad hoc programok. Ez bizony gondolkodást és némi logikát is igényel. Adott még ez az állapot lehetőséget a technika jobb megismerésére, megtanultam zoomolni, meg sok minden mást is. Nagyokat lehet főzni, nagyokat lehet enni. És a legfontosabb, most tényleg sokkal több időm van arra, hogy együtt legyek a feleségemmel. És ez a legfontosabb.

Varga Ferenc József humorista

Március 9-én még javában felléptem valahol vidéken. (Nőnap volt, hétfőre csúsztatva.) Március 10-én még felkérés is jött. Tizenegyedikén, szerdán bementünk forgatni az ATV-be, ahol – hírtelevízió lévén – első körben értesültünk arról, hogy mire kell készülnünk tragikus hirtelenséggel. Egy óra múlva az ország is tudta, majd a rákövetkező órában percenként zajongtak telefonjaink. Ezúttal nem lelkendezve fogadtuk a hívásokat, hiszen sorra mondták le élő fellépéseinket, melyek azóta is hiányoznak. Hipokrita blabla lenne tagadni, hogy a bevétel kiesése miatt, de az is igaz, hogy az ilyen show-k az életem részévé váltak az elmúlt 25 évben, és ekkora, két hónapnyi „haknimentesség” maximum a kezdő érában volt, a 93-as és 94-es évben. Szóval hiányzik a közönség, a színpad, a mikrofon, az autópályák, az autóutak és minden, ami a fellépésekkel jár. Amúgy minden oké... kissé unalmas ez a félig apokaliptikus világ, de van egy feelingje a sivár utcákon való csavargásnak. Amúgy is sokat kószálok mindennap. Igen, kellő óvatossággal. Itt, Újpesten amúgy sincs komoly tömeg, még „békeidőkben” sem. Na és mi lesz a külföldi utazásokkal? Életem másik értelme... ez egyelőre még talány, de remélhetőleg nyílik alkalom némi környezetváltozásra. Meg aztán itthon mindig vár egy bolond macska.

Fellegi Ádám zongoraművész

Az elmúlt hetek bezártsága mindenképp határkő az életemben.

Már régebben sejtettem, hogy változás érlelődik bennem, s a karantén világossá tette, hogy ha egyszer elmúlik, nem lehet a régihez visszatérni.

Átléptem életemben az öregkor küszöbét, és most az a kérdés, mit fogok kezdeni a megmaradt néhány évvel.

Még nem tudom…

Koltai Róbert színművész

Röviden: egy másik élet kezdődött. A minket körülvevő világból áradó borzalom, a betegség újraírta külső-belső történeteinket.

Nos, nem vagyok kimondottan egy rendszerező elme, de talán így, remélhetőleg a karantén vége felé közeledvén, nem árt, ha az ember ezt is átgondolja…

Soha, ismétlem, soha nem voltam még hasonló helyzetben. Persze tudom, hogy ezzel nem vagyok egyedül. Mégis megtapasztalni azt, hogy egy bizonyos helyet nem hagyhatok el, mindenképpen vadonatúj élmény. De hogy ez milyen élmény, az bizonyosan nagyban függ attól, hogy mi az a hely, amit nem hagyhatok el, és kivel, kikkel vagyok itt „összezárva”. Maradjunk abban, hogy e tekintetben szerencsém van. És itt van nekem még ráadásul az egyik legjobb barátom, helyesebben barátnőm, Lisa cica is. Egy biztos: új élet kezdődött.

Szóval mit is hozott?

– Pihenést. (Korábban szinte minden nap másik városban játszottam, rengeteg utazással, éjszakai hazatéréssel, másnapi forgatással. Ilyenkor kérdezik az embertől, hogy most panaszkodsz vagy dicsekszel...)

– Viszonylag rendszeres testmozgást. (Barátságot kötöttem a szobabiciklivel.)

– Saját ízlés szerint készült otthoni magos, szárított paradicsomos kenyeret.

– A második világháborút kielemző tévésorozatokat, melyekben különösen élvezem Hitler megérdemelt végnapjainak bemutatását.

– Technikai nehézségeket, amelyekbe a különböző homevideók készítése során ütköztem. (Azért néha kaptam segítséget is.)

– És az újhagyma csodálatos ízét, amit a színészek ritkán élvezhetnek…

És mit vett el?

A színpadot. Vagyis mindent. És egy kicsit a reményt is.

Az életenergiát adó mindennapos lüktetést. Azt az állapotot, ami akkor is röpülésre késztet, ha egyébként civilben elalszom a fáradtságtól.

A karantén kihirdetésének napján kezdtük volna a Sose halunk meg című musical olvasópróbáját a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházban. Ezt Gaál Ildivel együtt rendezzük, és játszom is benne.

A bemutató csúszik természetesen, de meglesz. Jelen állás szerint október 9-én.

Összegezve azt mondanám: sok minden megváltozott körülöttünk. Talán nem is minden rossz irányban. Bennem nagyon erős az apukámtól örökölt pozitív világlátás.

Két hónapja ki sem dugtam az orromat a házból.

De lassan kimerészkedek az utcára.

Gáljuli

Mazsihisz-BZSH: Támogatjuk a nehéz helyzetbe jutott munkavállalóinkat

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) és a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) szociális válságalapot hozott létre azon kisgyermekes munkavállalói támogatására, akik anyagilag nehezebb körülmények közé kerültek a koronavírus-helyzet következtében.

A Mazsihisz bevétele mintegy másfél milliárd forinttal csökkent a turisztikai forgalom mostani megszűnésével, ami oda vezetett, hogy a további felülvizsgálásig minden hitközségi dolgozó bérét csökkenteni kellett. Ezt az intézkedést annak érdekében kellett meghozni, hogy elkerüljük a munkavállalói létszám csökkentését.

A bércsökkentés különösen sújtja azokat a dolgozókat, akik 18 év alatti gyermeket, gyermekeket nevelnek, így számukra a Mazsihisz és a BZSH szociális válságalapot hozott létre, melyre a kisgyermekes munkavállalóink nyújthatnak be igényt. A Szociális Krízis Alap nevű forrás 2020. május és december között több millió forintos induló összeggel működik, amely lehetőség szerint bővíthető.

A támogatásra a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségével és taghitközségeivel munkaviszonyban álló személyek jogosultak, az írásban benyújtandó kérelmekről négytagú bizottság dönt.

Százezren kísérték utolsó útjára a Hegedűs a háztetőn íróját

104 éve, 1916. május 13-án hunyt el New Yorkban Sólem Áléchem jiddis író, akinek Tóbiás, a tejesember című munkájából készült a Hegedűs a háztetőn című musical. Sikerének egyik fontos összetevője volt, hogy belülről ismerte az ábrázolt világot, hősei azt a nyelvet beszélték, amelyet az író környezetében élők, és szeretettel, megértéssel, nem kevés humorral, bölcs iróniával írt sorsukról, tragédiáikról és örömeikről, írja az MTI.

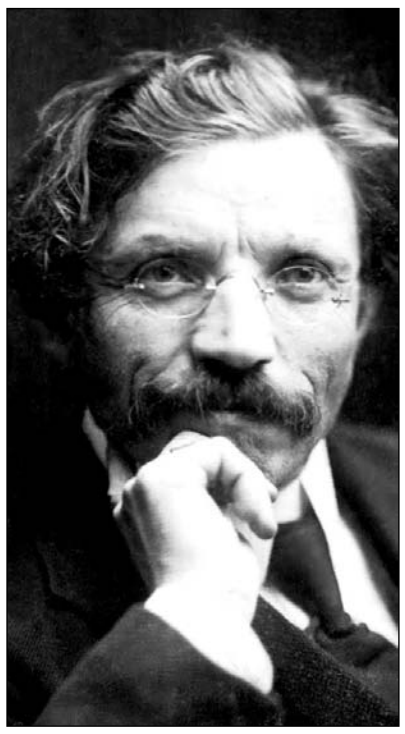

Az ukrajnai Perejaszlavlban született 1859. március 2-án, Szolomon Naumovics Rabinovics néven, tehetős, de fokozatosan elszegényedő családban. A chéder (zsidó egyházi elemi iskola) elvégzése után a helyi orosz gimnáziumban folytatta tanulmányait, ekkor jelent meg első cikke a *Ha-Cefira* című zsidó hetilapban.

A gimnázium elvégzése után rövid ideig házitanító volt, 1880 és 1883 között Lubniban rabbiként működött. Eleinte héber és orosz nyelven írt, de 1883-tól, amikor első jiddis novellája, a *Cvej stejner* (Két kő) megjelent, haláláig csak ezen a nyelven alkotott. (A jiddis a kelet-európai zsidók nyelve, amely a középkori német dialektusok, a héber, az arámi és szláv nyelvek elemeinek ötvözéséből alakult ki.)

A novella a szentpétervári *Dosz Jidise Folkszblat* című zsidó hetilapban látott napvilágot, itteni második publikációja után kezdte a Sólem Áléchem írói nevet használni (melynek jelentése jiddis nyelven „béke veled”).

1883-ban – apja határozott tiltása ellenére – feleségül vette régi szerelmét, a gazdag családból származó Olga Lojevet, akitől hat gyermeke született. 1885-ben, apósa halála után tekintélyes vagyont örököltek, amelyből 1888-ban elkezdte a *Di Jidise Folkszbibliotek* (Zsidó Népkönyvtár) antológiasorozat kiadását.

Ebben a sorozatban több novellája és két regénye, a *Zender-Blank un zajn Gezindl* (Zender-Blank és az ő házanépe) és a *Sztempenyu* című is megjelent. A sorozat sok kiadással, de kevés bevétellel járt, részben emiatt, részben más sikertelen üzleti vállalkozásai miatt tekintélyes vagyona lassan elfogyott.

1890-ben Párizsba utazott, és egy év múlva tért vissza Kijevbe. Üzleti terveiről végleg letett, s mivel addig megjelent írásai népszerűek és sikeresek voltak, az irodalomnak szentelte magát. 1892 és 1895 között készültek el *A kisemberek városa* és a *Menáhem-Mendl* novellaciklus darabjai, valamint a *Tóbiás, a tejesember* című műve, ez utóbbi szolgált a *Hegedűs a háztetőn* című musical alapjául.

Termékeny és elismert író lett, rendszeresen publikált szentpétervári és varsói lapokban. Regényeket, novellákat és színműveket is írt, de gyermekeknek, kamaszoknak is alkotott. Sikerének egyik fontos összetevője volt, hogy belülről ismerte az ábrázolt világot, hősei azt a nyelvet beszélték, amelyet az író környezetében élők, és szeretettel, megértéssel, nem kevés humorral, bölcs iróniával írt sorsukról, tragédiáikról és örömeikről.

Az Oroszországon 1905-ben végigsöprő pogromok elől elmenekült, családjával New Yorkba utazott. 1907-ben tért vissza Európába, a következő évben egy oroszországi felolvasókörút során rosszul lett, az orvosok tuberkulózist diagnosztizáltak.

Több hónapos kezeléssorozat kezdődött, melynek során Olaszországba is eljutott. Családját – lévén egyedüli kenyérkereső – a baráti és rajongói adományok tartották el. Lábadozása idején is folytatta az írást, 1909 és 1911 között készült el két, máig is népszerű műve, az anekdotikus elbeszélésekből álló *A Motl gyerek* és szerelmi témájú lírai regénye, az *Énekek éneke*.

1914-ben feleségével és négy gyermekével visszatért Amerikába, és New Yorkban telepedett le. Egyik fiánál szintén tuberkulózist állapítottak meg, és hiába kezelték Svájcban, 1915-ben meghalt. Fia halálhírére depresszióba esett, tuberkulózisa és cukorbetegsége tovább romlott, és 1916. május 13-án ő is meghalt. Temetésén százezer ember vett részt.

Noha írásait ma is sokan olvassák világszerte, a legtöbb ember a műveiből készült *Hegedűs a háztetőn* című musicalre gondol neve hallatán. A Jerry Bock zenéjével készült darabot elsőként 1964 szeptemberében állították színpadra a Broadwayn, 1971-ben Norman Jewison látványos filmet rendezett belőle Topol főszereplésével, majd 2004-ben a Broadwayn ismét felújították a darabot.

A musicalt Magyarországon is több színház mutatta be, G. Dénes György és Reményi Gyenes István fordításában. Tevjét olyan kiválóságok játszották, mint Bessenyei Ferenc, Huszti Péter, Dunai Tamás és Gregor József, a Vígszínház jelenleg is műsoron tartja Hegedűs D. Géza főszereplésével.

2005-ben a Zsidó Nyári Fesztivál keretében jiddisül állították színpadra a *Marienbad* című darabot, amely az azonos című levélregényből készült. Sólem Áléchemnek szobra áll Kijevben, Moszkvában és az izraeli Natanjában. Az ukrán fővárosban életét és munkásságát bemutató múzeum is működik.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Mojzes Ivrat rovata

Anyám

(Folytatás)

Anyu akkor tájt már valami külkereskedelmi cégnél dolgozott németnyelvű levelezőként, ugyanis időközben letette a felsőfokú nyelvvizsgát. Nu, az is egy vicces dolog lehetett, merthogy a vizsgaelnökkel olyan jól elbeszélgettek (persze, hogy németül), hogy a titkárnőnek kellett odaszólni, hogy szóval még volnának néhányan a folyosón…

No, ennél a külker cégnél híre ment, hogy van itt egy nő, aki beszélni is tud németül, és mivel az akkori vezetőknél ez nem volt jellemző, így aztán elég gyakran hívták még máshonnan is, hogy fordítson egy-egy tárgyaláson, sőt még külföldre is magukkal vitték.

Egyszer például a Vakok Intézetének vezetőségét kísérte Anyánk Kelet-Németországba az ottani vakvezetőkkel való megbeszélésre. Hát ennek mellékhatásaként jutott ki öcsém egy ottani speciális (szegment-maszszázs tanfolyamra), amibe még kelet-német egyházi vezetők is besegítettek, úgyhogy egy zárdában lakott majdnem egy éven keresztül, és a speciális maszszírozáson kívül egy igencsak nem-kedves, ámde rendkívül hatékony idős apácától még németül is megtanult. (No, erre felkészülésként bütyköltem össze egy hordozható szalagos magnót ecsémnek valami vacakból, még motort is kellett benne cserélni...) Amikor meg hazajött öcsém, szerzett neki egy masszőr állást a Lukács-fürdőben.

A nyelvileg korlátozottan felkészült vezetők kísérgetése során egyszer még a budapesti főpolgármestert (akkori nevén tanácselnököt) is elkísérte Kelet-Berlinbe. Hát ennek az ismeretségnek következményeként lett öcsémnek egy szép, részben az Országházra, részben a hegyekre néző lakása Budán, merthogy a Tanácselnök elvtársnak jó haverja volt az OTP vezérigazgatója, így aztán protekciós lakást utaltak ki neki protekciós áron...! Ja, meg egy kiegészítő ismeretség révén telefonja is. (Nagy szó volt az akkor, kéremszépen!)

No még egy nyelvi produkciót említsünk meg! Az egyik kelet-német delegációs kirándulás alkalmával, a vonaton ismerkedett össze anyám a Sheffield-i német-tanárnővel, Pammal, akivel olyan jól összebarátkoztak, hogy meghívta őt meg a családját Pestre, nem titkolva azt, hogy nekünk van egy fiúnk, a Gergely, aki már néhány éve intenzíven tanul angolul, de hát mennyivel jobb lenne, ha egy kicsit kint lehetne Angliában…

Hát jött is a család, férjestül-gyerekestül, és a mamánál (anyósomnál) laktak úri módon ellátva. No, persze szerveztük a programokat nekik Pesten, Budán, Balatonon, mindenfelé, szóval jól érezték magukat. Egy alkalommal Pam olyan jól befalatozott a Mátyás-pincében, a férje (John) feljegyzései szerint igazi magyar ételként számon tartott, jó nagy adag székely-káposztából, hogy másnap reggel, mikor éppen indultunk volna Szentendrére, a mamánál ott találtuk anyámat is. Hát kiderült, hogy Pamnak nehéz (!) éjszakája volt, és mivel a mama nem beszélt se németül, se angolul, hát telefonált anyámnak, aki taxiba vágta magát egy jó nagy adag szódabikarbónával, oszt reggelig megbeszélték Pam-mal a magyar ételkülönlegességeket, és azok várható mellékhatásait…

Végülis persze a lényeg, hogy Gergely tízévesen megtette Londonba élete első repülő útját. Mivel egyedül ment, ezért kapott egy papírtáblát (rajta az adataival), és persze egy kedves-aranyos stewardess folyamatos figyelmét. Hát ez az angliai, majdnem egy hónap (amelyiknek az utolsó hetére még mi is meghívást kaptunk Ilivel) tényleg jót tett Gergely angoljának.

No de apámról se feledkezzünk meg! Egész életében szemüveges volt, de idővel kiderült, hogy van ott más is, úgyhogy ötven éves korára már alig látott, és így rokkantnyugdíjas lett. Ezek után a fő tevékenysége az volt, hogy a hétvégi piaci bevásárlás során a szép nagy kosarat ő cipelte anyám mellett baktatva. (Hát innentől lendült fel anyám nyelvi képességeinek a kiküldetésekkel való kiaknázása, mert hogy kellett a pénz!)

Persze azért anyánk sűrűn besegített öcséméknél is, ahol akkor az Ildikó feleségen kívül már volt egy szürke-hályoggal született Marci gyerek is, aki bizony vak volt a kétéves korában többé-kevésbé sikeresen elvégzett szemműtétéig.

Hát így teltek az évek, öregedtünk, mígnem apánk egy vacsorázás közben a konyhából visszatért anyámnak semmiképp nem akart válaszolni. Agyvérzés. Fél oldala lebénult. A kezét, lábát később aztán valamennyire helyrehozták, de beszélni már nem tudott többet. Miután anyám már egyre kevésbé tudta ellátni, Ili szerzett neki helyet Leányfalun a református egyházi öreg-otthonban. Naponta járt ide anyu, mígnem aztán egyszer megkérdezte, hogy nem költözhetne-e be ő is. Hát költözhetett. Itt éltek vagy két évet, mikor aztán apám meghalt. Azt gondolom, ez volt anyám életében a töréspont, a letöréspont; nem volt kiről gondoskodnia. Elhagyta magát, már enni sem akart, nem bírtak vele a nővérkék. Visszavittük hát a zuglói lakásába, azzal, hogy a Marci ott lakik, és hogy ez a Marci gyerek igen slendrián, összevissza eszik, meg rendetlen, szóval kellene oda valaki, aki embert farag belőle. No persze, a Marci ekkor már volt vagy huszonöt éves, és éppenséggel jól el tudta látni magát, de hát ez volt a csábító szöveg. Bevált. Úgyhogy anyánkban életre kelt a házi sárkány, és Marci becsületére váljon, hogy nem hagyta ott, pedig közben már a másik nagyanyjáék háza is megüresedett…

No itt jól elvolt, a szobája tele könyvekkel, újságokkal, bepótolta élete olvasás-lemaradását. (Érdekes módon a tévét nem szerette, pedig még egy német nyelvű csatornát is beállítottunk neki.) Az ebédeléssel voltak először problémák. Egy idő után már arra sem volt hajlandó, hogy kibontsa a közeli iskolából kiszállított ebédet, mondván, csinál ő magának, hát igen, valami kutyulást, és azt is egyre kevésbé. Próbáltunk gondozót szerezni hozzá, hát nem nagy sikerrel, pedig kedvesek voltak, és általában ezzel foglalkoztak már évek óta. A legtovább egy aranyos, fiatal nő bírta. A sérült gyereke kora délutánig egy otthonban volt, addig ért rá, de a negyedik napon anyu már nem engedte be. Aztán egy idősebb, szintén kedves hölgyet vittem anyuhoz bemutatni. Jót beszélgettük, és egy idő után úgy gondoltam, hogy most elmegyek, magukra hagyom őket. „Ezt a nőt is viszed magaddal, ugye?!”, mondta anyám, nekem meg égett a fejem.

Egyszer meleg nyári délután volt, amikor jött haza Marci. Gyanús volt neki, hogy anyám nem köszönt, de nem is válaszolt neki (és legfőképp, hogy nem teremtette le, hogy „hát ilyenkor kell hazajönni?!”). No, jött a mentő, irány az Uzsoki kórház (hiába no, a meleg, fülledt szoba, ablakot ugyanis nem volt szabad kinyitni!). A harmadik napon azonban már olyan jól volt anyu, hogy a nővérkék már kiosztva-beosztva... Némi utókezelésre ajánlotta valaki ekkor a zsidókórházat, ahol aztán maradhatott volna tovább is, ám az egy hónappal későbbi, családi vendéglős kiruccanás után, amikor vittük vissza, anyu közölte, hogy na, ide ő aztán többet nem megy. Pedig elmenetelkor még semmi ilyesmiről nem volt szó, és a nővérkék errefelé igen jól tolerálták anyu stílusát, úgy látszik szokva voltak az ilyesmihez…

Hát igen, irány haza, megint gondozó-keresés, persze senki nem volt jó, míg aztán valamelyik tömegközlekedéses kiruccanását, és „kedves-barátságos” hazaszállítását követően ő maga mondta azt, hogy „akkor én most beköltözök a zsidó kórházba!”.

Hát valahogy így volt.

Na most anyukám, ez olyan, mintha búcsúznék tőled, pedig egy fenéket. Nem is tehetem, hiszen itt vagy bennünk, a személyiségünkben. Én például egy kedves-aranyos ember vagyok. (Jó, mondjuk a diákjaim utálnak, de csak a lógósok. Akik ráéreznek, hogy valamit tanulni is lehet tőlem, azok még ingyen is dolgoznak nekem (nu, másképp persze nem is lehetne, mert fizetni nem tudok (meg ha tudnék, se akarnék, örüljenek, hogy velem dolgozhatnak...!))). Szóval ott tartottam, hogy kedves és barátságos ember vagyok. Olyan vagyok, mint az apám. Általában. De tényleg. Elbeszélgetek az emberekkel a boltban, az utcán, vagy ha valamit el kell intézni. Na persze, ha nem akarnak velem kiszúrni! Vagy keresztbe tenni! Vagy nem kezdenek el velem kekeckedni! Mert akkor kibújsz belőlem. És olyankor nagyon rossz nem-nekem lenni! Olyankor kíméletlen vagyok és kegyetlen. És nagyon precíz. És akkor megcsinálják úgy, ahogy kell. Na jól van. Akkor te szépen visszamászol a sarokba (a lelkem sarkába), és ugyan tűéles szemmel figyeled, hogy rendben mennek-e a dolgok, de ha igen, akkor hagyod, hogy megint az apám jöjjön elő, és kedves legyek, és barátságos.

És ahogy elnézem ez valahogy így működik az öcsémnél is, meg a gyerekeinknél is. A fiam például szintén egy barátságos fickó, általában, de azért tud ő is másmilyen lenni, küldött el már engem is a francba.

Szóval anyukám, itt vagy velünk, itt vagy bennünk, és tulajdonképpen ez így is van rendjén, hiszen elég zűrös ez a világ, és jó tudni, hogy van az embernek egy ilyen titkos varázsszeszköze.

Hát valahogy így van ez.

APRÓ-HIRDETÉS

VEGYES

Közös képviselet, társasházkezelés Budapesten! Tapasztalat, referenciák! Dr. Bíró Anna és Lőrincz Péter. 06-70-383-5004.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Licites eljárással eladó a Bp. III., Czetz János utcában lévő, 30 m²-es, önálló garázs, 6.000.000 Ft induló-áron. Érdeklődni lehet munkaidőben a 06-30-217-3460 telefonszámon.

Pedikűr-manikűr! Várjuk kedves vendégeinket a Lollo szalonban, a 1085 Bp., Gyulai Pál utca 6. szám alatt. Bejelentkezés: pedikűr, lábápolás: 06-30-210-3271; kézápolás, manikűr, műkörömépítés: 06-30-556-696.

67 éves nő lakhatásért besegítést vállal idősgondozói végzetséggel. Főzés, sütés, egyéb. 06-30-205-7835.

NAPTÁR

Június 5.	péntek	Szivan 13.	Gyertyagyújtás: 8.19
Június 6.	szombat	Szivan 14.	Szombat kimenetele: 9.39
Június 12.	péntek	Szivan 20.	Gyertyagyújtás: 8.23
Június 13.	szombat	Szivan 21.	Szombat kimenetele: 9.45

Óriási faliképen örökítik meg a legendás magyar focista-edzőt

Látványos és maradandó módon ünnepli meg Roman Abramovics, a Chelsea orosz zsidó tulajdonosa az auschwitzi haláltábor felszabadításának 75. évfordulóját: a milliárdos jókora festményt rendelt meg a Stamford Bridge nyugati homlokzatára egy londoni születésű izraeli street art művésztől. Solomon Souza 7x12 méteres képén három olyan focista szerepel, akiknek a sorsa összefonódott a lengyelországi német haláltáborral.

Julius Hirsch az első zsidó származású német válogatott focista volt. 1923-as visszavonulása után gyerekedzőként dolgozott, aztán 1943-ban Auschwitzba hurcolták, majd érkezésekor azonnal megölték.

A 102 éves korában, 2019-ben meghalt Ron Jones nem volt profi focista. A brit hadsereg tagjaként esett német fogságba 1940-ben, hogy több hónapos olasz kitérő után Auschwitzba szállítsák hadifogolyként. Itt heti hat nap hadiüzemben dolgoztatták, vasárnaponként viszont a hadifogolycsapat kapusaként focizott, néha a náci őrök ellen. A szövetségesek közeledését megneszelve, a nácik Jonesékat erőltetett menetben átgyalogoltatták fél Európán, Lengyelországtól Ausztriáig. A 17 hetes gyalogmenet során 100-nál több hadifogoly halt meg, hogy végül az amerikaiak szabadítsák ki őket.

Weisz Árpád a magyar futball kevésbé ismert világsztárjainak egyike, aki már játékosnak is menő volt, de edzőként futott be igazán. A Solton született, hatszoros válogatott balhátvéd-középpályás itthon a Törekvés játékosa volt, de hamar elment légiósnak. A Maccabi Brno nevű csehszlovákiai zsidó csapat játékosaként legyőzte a Real Madridot is, utána Olaszországba igazolt, ahol az Interrel bajnok lett.

Egy évre rá már segédedző volt, majd edzőként dolgozott. Így pár évvel a játékosként szerzett első hely után edzőként is bajnok lett a milánói csapattal. Ráadásul ez volt az első „rendes", ligarendszerű olasz bajnokság, vagyis Weisz volt a Serie A első bajnoka az edzők közül. De még nagyobbat dobott minden idők legjobb Bolognájával, akiket zsinórban 3 bajnoki címig vezetett. Mindez az olasz foci első virágkorának idején történt, ami közben kétszer is világbajnokok lettek: egyszer, 1938-ban, éppen ellenünk. Weisz nemcsak sikeres gyakorlati edző, hanem elismert elméleti szakember is volt, több könyvet írt, melyekkel taktikailag is meg tudta újítani kora futballját. Zsidó származása miatt Olaszországból is mennie kellett, hogy francia kitérővel a holland Dordrechtig jusson. Jól indult itt is, a csapat első helyen állt, amikor 1942-ben internálták. Feleségével és két gyerekével együtt Auschwitzban ölték meg 1944 januárjában.

Szily László/444.hu

Züm-züm

ÖNINTERJÚ

– Ajvé, rabbi úr! A hosszú bezártság! Most méhnek vagy légynek érzi magát?

– Még egyiknek sem, de már közel állok hozzá!

– És akkor miért zümmög?

– Maga tudatlan! Ez a társas online kapcsolat egyik fajtája!

– Az zoom, bár tényleg zumnak ejtik!

– A neológok! Az ortodoxok zümnek!

– És miért 2x mondja?

– Mert legalább 2x kell kísérletezni, hogy rácsatlakozzak!

– Ez egy járványos dolog! És előtte?

– Előtte a tanítás, ima, ének, hittan, gyertyagyújtás, állománygyűlés stb. személyesen folyt!

– És mi lesz a járvány után?

– Na ez itt a legfőbb kérdés! Eddig mindezekhez el kellett menni, felöltözni, hidegben-melegben utazni, esőben ernyőt cipelni és így tovább! Ma akár papucsban, akár házikabátban lehet mindenki, s vehet részt mindazon, amin akar!

– És ki fog ezek után eljárni ezekre a rendezvényekre, ha otthon is lehet?

– Szerintem mindenki! A személyes együttlétet nem pótolja a züm!

– Akkor most minden rendben van?

– Dehogy! Van olyan rabbi, aki nem ismeri el szabályos minjennek, van, aki igen!

– Jó, hát akkor mindenki oda csatlakozik, ahová a rabbija!

– Szó sincs róla! Pl. ha kádist akar mondani, akkor ahhoz csatlakozik, aki elismeri!

– Bocs, rabbi úr, hogy zavartam!

Kardos Péter

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,

a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

KEREN HAYESOD UNITED ISRAEL APPEAL

Tőlünk megtudhatja hogyan

E-mail: legacy@kh-uia.org.il

Telefax: +972-4-6263636

Mobil: +36-30-7154136

SPÁNN GÁBOR

Gépház! 70? Nem: 50! Mi 30?

A vájtszemű olvasó már a címből rájöhetett, hogy ezzel a zsengémmel a főpolgármester úr által eddig hibernált állapotból életre keltett autós sebességcsökkentési tervezettel foglalkozom.

Lépten-nyomon azt halljuk, hogy a magyar lovas nép, még akkor is, ha ma már teljes ló nem jut mindenkinek. Mi, zsidók a gyalogosok pártján állunk, de szívesen ülünk autóba, és természetesen közülünk is kerülnek ki jó vezetők és janiskodók.

Hál' Istennek eddig még egyik jobbszélső lapban sem olvastam olyat, hogy a száguldozó őrültek vagy óvodát gázolók mind zsidók, bár igény az lenne rá.

Én magam több mint fél évszázada vezetek, és ezért véleményem nem amolyan „bocsánat, hogy a csapos közbeszól". Amióta autót vezetek, tapasztalatom alapján kijelentem az alábbiakat:

1. Egy kezemen meg tudom számolni azokat a budapesti utakat, ahol egyáltalán lehetséges 30-nál gyorsabban haladni. Ezt csak a mögöttem jövő autós képzeli, ezért villog és dudál rám mint állat, figyelmen kívül hagyva, hogy előtte legalább 10 autó torlódik.

2. Pl. a Hungária körúton sorakoznak a táblák, melyek hirdetik, hogy 70 km/h a szabályos maximális sebesség, amit kiválóan tud elolvasni autós és gyalogos egyaránt, azonos sebességgel haladva.

3. Biztos vagyok abban is, hogy a gyors autókkal rendelkező hiénák ezután is 90-nel fognak leelőzni olyan utcákban, ahol mindkét oldalon parkolnak.

4. Arra is fogadnék bármilyen oddsszal, hogy akik a szobányi méretű terepjárójukkal eddig is úgy álltak fel a járdára, hogy kocsijuk és a házfal közé egy cigipapír fért el, ezután is ezt teszik.

Budapest első embere azzal a céllal készül a forgalomlassításra, hogy ettől kevesebb baleset lesz, mert mint elmondta, akit 30-cal ütnek el, az életben marad, akit 70-nel, az biztosan meghal. Ez nagy igazság, és tulajdonképpen mellette szól az is, hogy mint a legutóbbi hírekből kiderült, Budapesten már nemcsak tohonya nyugdíjasokat gázolnak, de fürge őzet is, pl. a Józsefvárosban.

Én eddig is jogkövető autóvezető voltam, és ha a tükrömben láttam, hogy jön egy Forma–1-es őrült mögöttem, azonnal lehúztam a szélső sávba, a kocsija hátulját pedig viszontláttam a következő piros lámpánál.

Ami a légszennyezést illeti. Autómérnök végzettségű barátom szerint a matuzsálemi magyar gépkocsiparkban sok olyan autó közlekedik, ami lassabb sebességnél kétszer annyi koszt pöfög ki, mint ha gyorsabban menne.

Ezt majd döntsék el a tévéviták botcsinálta szakértői.

Nekem – mint mindenről – egy vicc jut eszembe:

Egyirányú utca sarkán történik egy karambol. A két kocsi eleje összetörik, de személyi sérülés szerencsére nincs. Kiugrik mindkét vezető, és döbbenten néznek egymásra. A vétkes kocsit egy rabbi vezette kipával a fején, a másikat reverendában egy katolikus pap.

Ez utóbbi nyilván elfelejtette az örök igazságot: előnyöd ott van, ahol megadják.

A rabbi kollégájára nézve így szól:

– Plébános úr! Látom, önt megviselte a karambol, nagyon sápadt. Hadd oldjam a feszültségét, tudniillik van az autómban éppen egy bontatlan üveg kóser szilva, húzzon belőle egy slukkot, és mindjárt megnyugszik.

Ez megtörténik, és a plébános hálálkodik:

– Főrabbi úr, köszönöm az emberségét, tényleg máris jobban érzem magam! De hadd mondjam azt, hogy magának is remeg a szakálla, javaslom, igyon egy slukkot ön is ebből az isteni pálinkából.

Mire a rabbi:

– Köszönöm, főtisztelendő úr, de én majd később iszom, amikor elmentek a rendőrök…

...és ideje van a nevetésnek